Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

EMN Eiropas migrācijas tīkls LATVIJA

TREŠO VALSTU VALSTSPIEDERĪGO - CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS UPURU ATPAZĪŠANA, IDENTIFICĒŠANA UN AIZSARDZĪBA

Ziņojums par situāciju Latvijā

Rīga, 2021. gada novembris

Ar Eiropas Savienības Padomes 2008. gada 14. maija lēmumu Nr.2008/381/EK izveidots Eiropas migrācijas tīkls, kura mērķis ir pildīt Eiropas Kopienas un dalībvalstu institūciju informācijas vajadzības, sniedzot aktuālu, objektīvu, uzticamu un salīdzināmu informāciju par migrācijas un patvēruma jomu, tādā veidā atbalstot Eiropas Savienības politikas veidošanu minētajās jomās. Eiropas migrācijas tīklu izmanto arī, lai sabiedrībai nodrošinātu informāciju par šiem jautājumiem. Tīklu veido Eiropas Komisija un dalībvalstu nozīmēti kontaktpunkti. Katrs kontaktpunkts izveido valsts migrācijas tīklu.

Kontaktpunkts sagatavo izpētes darbus, kuru tēmas ir noteiktas attiecīgā gada darba programmā. Izpētes darbu tēmas ir saistītas ar trešo valstu valstspiederīgo migrācijas jomu.

Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

Kontakti:

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3,

Rīga, Latvija, LV-1026

Tālrunis: +371 67219492

E-pasts: emn@pmlp.gov.lv

Tīmeklis: www.emn.lv

Darba autors:

Ilze Siliņa-Osmane, Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta eksperte

Eksperti:

Agnese Zīle-Veisberga, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākā referente

Anželika Alika, Valsts robežsardzes Atgriešanas un patvēruma lietu nodaļas galvenā inspektore majore

Vadims Nazarovs, Valsts policijas Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes 3.nodaļas cīņai pret cilvēku tirdzniecību vecākais inspektors

Projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Šī publikācija atspoguļo vienīgi autoru uzskatus, un Eiropas Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Saturs

Izpētes darba pamatojums un situācijas apraksts 3

ES TIESISKAIS UN POLITISKAIS KONTEKSTS..... 6

Cilvēku tirdzniecības novēršanas tiesību ietvars Eiropas Savienībā 7

Galvenās politikas pārmaiņas cilvēku tirdzniecības apkarošanā ES..... 9

ES patvēruma tiesību ietvars 10

Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus 13

IZPĒTES DARBA MĒRĶI UN UZDEVUMI 14

IZPĒTES DARBA TVĒRUMS 15

DEFINĪCIJAS..... 15

Kopsavilkums..... 20

Ievads 22

Situācija Latvijā trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem atpazīšanā, identificēšanā un aizsardzībā (2015–2020):..... 22

1. daļa: Cilvēku tirdzniecības upuru, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, atpazīšana 27

2. daļa: Trešo valstu valstspiederīgo, kas atpazīti kā cilvēku tirdzniecības upuri, identificēšana 33

3. daļa: Cilvēku tirdzniecībā cietušo (atpazīto un identificēto) trešo valstu valstspiederīgo aizsardzība 34

4. daļa: Starptautiska sadarbība starp ES dalībvalstīm un trešām valstīm trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, atpazīšanā, identificēšanā un aizsardzībā 41

5. daļa: Latvijas galvenie izaicinājumi un labākā prakse, tostarp ņemot vērā COVID-19 pandēmiju. 42

Izpētes darba pamatojums un situācijas apraksts1

Eiropas migrācijas tīkla (turpmāk – EMT) Latvijas kontaktpunkta izstrādātais ziņojums par trešo valstu valstspiederīgo – cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību Latvijā tika izstrādāts, lai sniegtu informāciju EMT izpētes darbam par trešo valstu valstspiederīgo – cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību Eiropas Savienībā (turpmāk – ES). EMT izpētes darbs tiks publicēts 2022. gadā.

Cilvēku tirdzniecība ir noziegums pret cilvēkiem, kas var izpausties dažādos veidos, piemēram, seksuālā izmantošana (ieskaitot piespiedu prostitūciju), piespiedu darbs vai pakalpojumi, verdzība un kalpība, kā arī svarīgu orgānu izņemšana, kas visi ir nopietni upura pamattiesību pārkāpumi. Cilvēku tirdzniecība ir aizliegta dažādos starptautiskos dokumentos, piemēram, ES Pamattiesību hartā[2], Protokolā par cilvēku tirdzniecības, īpaši tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu, kas papildina Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību (II pielikums)[3], Eiropas Padomes Konvencijā par cīņu pret cilvēku tirdzniecību[4] (kuru uzrauga Eiropas Padomes ekspertu darba grupa pret cilvēku tirdzniecību GRETA) un Eiropas Padomes Konvencijā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija)[5], ANO Konvencijā par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu[6], Konvencijas par bērna tiesībām papildu protokolā par tirdzniecību ar bērniem, bērna prostitūciju un bērna pornogrāfiju, Starptautiskajā paktā par pilsoņu un politiskajām tiesībām[7], Globālajos migrācijas[8] un bēgļu[9] līgumos un ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam[10].

---

[1] Sākot šo šīs nodaļas līdz Latvijas nacionālajam ziņojumam – tulkojums no EMT izpētes darba veidlapas angļu valodā.
[2] Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 2012, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.
[3] UNODC, Protokols par cilvēku tirdzniecības, īpaši tirdzniecības ar sievietēm un bērniem, novēršanu, apkarošanu un sodīšanu, kas papildina Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību (Palermo protokols), 2000, https://www.unodc.org/res/human-trafficking/2021the-protocol-tip_html/TIP.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[4] Eiropas Padomes Konvencija par cīņu pret cilvēku tirdzniecību, 2005, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[5] Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, 2011, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e, (Stambulas konvencija), pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[6] ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (KJSDI), 1979, https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.
[7] AN Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, 1966, https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.
[8] ANO Globālais pakts par drošu, sakārtotu un likumīgu migrāciju, 2018, https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/73/195, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[9] ANO Globālais pakts par bēgļiem, 2018, https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[10] ANO ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam, 2015, https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. jūnijā. Cilvēku tirdzniecība ir aplūkota 5. mērķa (dzimumu līdztiesība), 8. mērķa (cienīgs nodarbinātība un ekonomiskā izaugsme) un 16. mērķa (miers, taisnīgums un laba pārvaldība) ietvaros..

Saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem datiem laika posmā no 2017. līdz 2018. gadam ES bija vairāk nekā 14 000 reģistrētu upuru.[11] Tendences ES atspoguļo globālā līmeņa norises: no katriem 10 atklātajiem upuriem piecas ir pieaugušas sievietes, divas ir meitenes, bet viena trešdaļa ir bērni.[12] [13, 14] Cilvēku tirdzniecība tiek atzīta ne tikai par ļoti ienesīgu noziegumu,[15] bet arī par noziegumu, kas saistīts ar sociālo attīstības un drošības līmeni, migrāciju, konfliktiem un klimata izraisītu pārvietošanos. Cilvēku tirdzniecība ārkārtīgi ietekmē un atstāj graujošas sekas uz indivīdiem, kā arī politiskajām, ekonomiskajām un sociālajām sistēmām. Tirdzniecības upuri var ciest no virknes fizisku un postošu psiholoģiskās veselības problēmu, kas izriet no brutāliem fiziskiem un emocionāliem uzbrukumiem, kurus var veikt cilvēku tirgotāji vai kas var izrietēt no bīstamiem darba apstākļiem, aroda apdraudējumiem, necilvēcīgiem dzīves apstākļiem, sliktiem sanitārajiem apstākļiem, nepietiekama uztura, sliktas personīgās higiēnas un vispārējs kvalitatīvas veselības aprūpes trūkuma. Cilvēku tirdzniecība var ietekmēt upuru dzīvi uz visiem laikiem:[16] tāpēc ir jāpiemēro uz cilvēktiesībām balstīta un uz upuriem vērsta pieeja.

Pastāvīgais pieprasījums pēc seksuālajiem pakalpojumiem un zemi atalgota fiziskā darba strādniekiem turpina veicināt cilvēku tirdzniecību: neskatoties uz neseno notiesāto cilvēku skaita ievērojamu pieaugumu, daudzi vainīgie paliek neatklāti un nesodīti.[17] Ņemot vērā apslēpto nozieguma raksturu un daudzos faktorus, kas var atturēt upuri ziņot par noziegumu, tiek uzskatīts, ka cilvēku tirdzniecības rādītāji ir ievērojami lielāki nekā tiek ziņots.[18] Tāpēc cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu un identificēšana, joprojām ir īpaši svarīga un problemātiska, kā atzīmēts nesenajā Eiropas Parlamenta ziņojumā.[19]

---

[11] Eiropas Komisija, Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

[12] Eiropas Komisija, Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

[13] NODC, Globālais ziņojums par cilvēku tirdzniecību, 2020, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

[14] Datu kopums cīņai pret cilvēku tirdzniecību, Globālais datu centrs par cilvēku tirdzniecību, www.ctdatacollaborative.org, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[15] ILO, Peļņa un nabadzība: piespiedu darba ekonomika, 2014, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_243391.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

[16] IOM, UN.GIFT un Londonas Higiēnas un tropu medicīnas skola, Rūpējoties par cilvēku tirdzniecībā nonākušām personām: ceļvedis veselības aprūpes sniedzējiemhttps://publications.iom.int/system/files/pdf/ct_handbook.pdf, 2009, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 14. jūnijā.

[17] UNODC, Vispārējs ziņojums par cilvēku tirdzniecību, 2020, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

[18] EUROPOL, Eiropas Savienības nopietnas un organizētas noziedzības draudu novērtējums (SOCTA), 2021, https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[19] Eiropas Parlaments, Ziņojums par Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību īstenošanu, (2020/2029(INI)), 2020, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0011_EN.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

Vairāk nekā puse reģistrēto cilvēku tirdzniecības upuru ES dalībvalstīs ir trešo valstu valstspiederīgie.[20] Tiek ziņots, ka neaizsargātiem migrantiem ir paaugstināts risks kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem migrācijas ceļos: jo īpaši nepilngadīgajiem bez pavadības un tiem, kas ir iesaistīti patvēruma procedūrās, varētu būt lielāks risks kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem vai ciest no un citas ar dzimumu saistītas vardarbības, piemēram, izvarošanas vai vardarbības ģimenē.[21] Cilvēku tirgotāji var darboties ar vervēšanu patvēruma meklētāju uzņemšanas centros.[22] Agrīna cietušo identificēšana ir būtiska, lai ātri palīdzētu, atbalstītu un aizsargātu cilvēku tirdzniecības upurus un ļautu policijas un prokuratūras iestādēm labāk izmeklēt un sodīt cilvēku tirgotājus. [23] Tomēr to atklāšana un identificēšana jauktās migrācijas plūsmās joprojām ir izaicinājums[24] vairākās dalībvalstīs[25], kas dažkārt saistās arī ar neskaidrībām pašreizējā tiesiskajā regulējumā (īpaši patvēruma procedūrās),[26] kā arī ar traucējumiem cietušo palīdzības un atbalsta dienestos[27]. Piemēram, dažas dalībvalstis ir saskārušās ar darbaspēka ekspluatācijas gadījumiem, kas nav atzīti par cilvēku tirdzniecību un ar kuriem policija strādā saskaņā ar civiltiesībām (Latvija), gadījumiem, kad ir grūti atklāt un identificēt upurus ierobežotas pārvietošanās dēļ Covid-19 pandēmijas krīzes laikā (Luksemburga), "pārrobežu" upuri vai trešo valstu valstspiederīgie, kas "spiesti" veikt noziedzīgas darbības paši (Nīderlande) vai sadarbība ar valdības aģentūrām (Zviedrija).

Pagaidām nav zināms, cik plaša ir COVID-19 pandēmijas ietekme uz cilvēku tirdzniecību. Tomēr nabadzības pieaugums ierobežojumu rezultātā, neaizsargātības palielināšanās, kas saistīta ar migrācijas statusiem un pastāvīgiem ceļošanas ierobežojumiem, iespējams, ir izraisījis aktīvāku

---

[20] Eiropas Komisija, Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

[21] Eiropas Komisija, Trešais ziņojums par progresu, kas panākts cīņā pret cilvēku tirdzniecību, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/third_progress_report.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[22] EIROPOLS, Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums (SOCTA), 2021, https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[23] Eiropas Komisijas paziņojums par ES stratēģiju cīņai pret cilvēku tirdzniecību 2021.-2025. gadam, 2021 (jaunā ES stratēģija) https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/pdf/14042021_eu_strategy_on_combatting_trafficking_in_human_beings_2021-2025_com-2021-171-1_en.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.

[24] Eiropas Komisija, Trešais ziņojums par progresu, kas panākts cīņā pret cilvēku tirdzniecību, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/third_progress_report.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[25] Eiropas Komisija, Pētījums par dalībvalstu nacionālo un starptautisko nodošanas mehānismu darbības pārskatīšanu, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_reviewing_the_functioning_of_member_states_national_and_transnational_referral_mechanisms.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[26] Johanna Schlintl, Liliana Sorrentino, Uzturēšanās atļaujas, starptautiskā aizsardzība un cilvēku tirdzniecības upuri: ilgstoši risinājumi, kas pamatoti ar starptautiskajām tiesībām, 2021, https://documentation.lastradainternational.org/lsidocs/3387-REST%20Report%20Residence%20Permits%20-%20International%20Protection%20and%20Victims%20of%20Human%20Trafficking%20-%20FEB%202021.pdf?fbclid=IwAR2YqjwlVDXeb0CtOMDdJQd9lOGBDw_pMZ0d7hS_NQF3-E3deluMObDued4, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[27] Starptautiskā migrācijas organizācija (SMO), Izpratne par COVID-19 ietekmi uz migrāciju un mobilitāti, https://www.iom.int/sites/default/files/documents/covid-19_analytical_snapshot_59_human_trafficking_update.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 12. jūnijā.

cilvēku tirdzniecību, un trešo valstu valstspiederīgajiem rada lielāku ekspluatācijas risku.[28] Tiek uzskatīts, ka īpaši pieauguši ir nepilngadīgo izmantošanas riski.[29] Pandēmija arī ir apgrūtinājusi valsts iestāžu darbu pie cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanas un ir novedusi pie identificēšanas procedūru kavēšanās.[30]

2012. gadā ES aicināja dalībvalstis izveidot "sistemātisku pieeju upuru identificēšanai, aizsardzībai un palīdzības sniegšanai", tostarp veicinot "regulāru apmācību ierēdņiem, kuri, iespējams, nonāk saskarē ar upuriem vai potenciālajiem cilvēku tirdzniecības upuriem [..], kuras mērķis ir ļaut viņiem identificēt un strādāt ar cilvēku tirdzniecības upuriem un potenciālajiem upuriem".[31] Viena no galvenajām prioritātēm ES stratēģijā cīņai pret cilvēku tirdzniecību 2021. - 2025. gadā ir upuru aizsardzība, atbalsts un iespēju palielināšana, kas ietver arī agrīnu upuru identificēšanu: šajā sakarā būtiski svarīga ir sadarbība ar attiecīgajām ES aģentūrām, izcelsmes un tranzīta valstīm un organizācijām reģionālā un starptautiskā līmenī ES ārējo attiecību politikā.[32]

ES TIESISKAIS UN POLITISKAIS KONTEKSTS

Šajā sadaļā ir uzskaitīti ES tiesību akti, kas attiecas uz cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu un aizsardzību. Sadaļas sākumā aprakstīti cilvēku tirdzniecības apkarošanas tiesību akti un to jaunākās izmaiņas, pēc tam pievēršoties attiecīgajiem Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) elementiem. Lai gan Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu ievieš cietušo atpazīšanas un identificēšanas jēdzienus visās situācijās, pašreizējie starptautiskās aizsardzības instrumenti un piespiedu izraidīšanas procedūras skaidri neparedz tam pielāgotu mehānismu.[33] [34] Pārstrādātais patvēruma tiesību ietvars zināmā mērā uzlabo šo situāciju, lai gan ir iespējams vēl vairāk uzlabot noteikumus cilvēku tirdzniecības upuriem, kuriem piemēro Dublinas vai piespiedu izraidīšanas procedūras.

---

[28] Giammarinaro, Maria Grazia, COVID-19 nostājas dokuments: COVID-19 pandēmijas ietekme un sekas uz cilvēku tirdzniecībā cietušām un izmantotām personām, ANO Īpašās cilvēktiesību procedūras, 2021, https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Trafficking/COVID-19-Impact-trafficking.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 6. maijā.

[29] EIROPOLS, Eiropas Savienības smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējums (SOCTA), 2021, https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[30] EP, 10. vispārīgais ziņojums par GRETA aktivitātēm, 2021, https://rm.coe.int/10th-general-report-greta-activities-en/1680a21620, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

[31] Eiropas Komisija, ES stratēģija cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.-2016. gadam, 2012 (ES stratēģija), https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/the_eu_strategy_towards_the_eradication_of_trafficking_in_human_beings_2012-2016_1.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 6. maijā.

[32] Jaunā ES stratēģija.

[33] Eiropas Parlamenta un Padomes 2011.gada 5.aprīļa Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru aizstāj padomes Pamatlēmumus 2002/629/TI (Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā.

[34] Piespiedu atgriešana ir ārpus šī izpētes darba jomas.

Cilvēku tirdzniecības novēršanas tiesību ietvars Eiropas Savienībā

ES cilvēku tirdzniecību atzīst par cilvēktiesību pārkāpumu: ES Pamattiesību hartas 5. panta 3. punkts tieši aizliedz cilvēku tirdzniecību. ES kompetence rīkoties saistībā ar cilvēku tirdzniecību ir noteikta ES līgumos un vairākos tiesību dokumentos. Līgumā par ES darbību (LESD) ES spēja rīkoties cilvēku tirdzniecības jomā tiek atzīta kā (i) parādība, kas saistīta ar migrāciju[35] un (ii) pārrobežo noziedzību.[36]

Vairākas direktīvas migrācijas tiesību ietvarā vai nu koncentrējas uz trešo valstu valstspiederīgajiem, vai arī tās ietekmē cilvēku tirdzniecības upurus, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, taču Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu ir pirmais ES līmeņa tiesību akts, kas visaptveroši un integrēti apkaro cilvēku tirdzniecību. Instrumentā ir pieņemta uz upuriem vērsta "cilvēktiesību pieeja", paredzot vienotu cilvēku tirdzniecības noziedzīga nodarījuma definīciju un uzliekot dalībvalstīm par pienākumu "sadarbībā ar attiecīgajām atbalsta organizācijām izveidot piemērotus mehānismus, lai savlaicīgi identificētu upurus un sniegtu tiem palīdzību".[37] 2020. gadā Eiropas Komisija publicēja savu trešo divu gadu ziņojumu par sasniegumiem cīņā pret cilvēku tirdzniecību, kā noteikts Direktīvas 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu 20. pantā.[38]

Pirms Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas 2011/36/ES stāšanās spēkā Uzturēšanās atļauju direktīva 2004/81/EK bija vienīgais ES tiesību akts, kas paredzēja palīdzību cilvēku tirdzniecībā cietušiem trešo valstu valstspiederīgajiem. [39] Tas nosaka pienākumu dalībvalstīm piešķirt nogaidīšanas periodu ar beznosacījumu uzturēšanos un palīdzības saņemšanu, kā arī nosacījumus uzturēšanās atļaujas piešķiršanai trešo valstu valstspiederīgajiem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības, ja šīs personas sadarbojas ar varas iestādēm, kas ir kompetentas sākt pirmstiesas izmeklēšanu un notiesāt vainīgo. Dažas dalībvalstis[40] paredz noteiktas uzturēšanās atļaujas formas, pamatojoties uz cietušā neaizsargāto stāvokli. Šī iespēja dažkārt pieejam tikai noteiktām personu kategorijām (piemēram, nepilngadīgajiem).[41]

---

[35] Līgums par Eiropas Savienības darbību (LESD), 79. pants, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.
[36] LESD, 83. pants.
[37] Tiek atzīmēts, ka Dānijai, Gruzijai, Moldovas Republikai un Norvēģijai šī direktīva nav saistoša.
[38] Eiropas Komisija, Trešais ziņojums par progresu, kas panākts cīņā pret cilvēku tirdzniecību, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/third_progress_report.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.
[39] Direktīva 2004/81/EK (2004. gada 29. aprīlis) par uzturēšanās atļaujām, kas izdotas tādiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri ir cilvēku tirdzniecības upuri vai bijuši iesaistīti darbībās, kas veicina nelegālo imigrāciju, kuri sadarbojas ar kompetentajām iestādēm, (Uzturēšanās atļauju direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32004L0081, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.
[40] AT, BE, ES, HU, IT, LU, NL, PL, SK.
[41] Dānija, Īrija un Norvēģija nepiedalās, tāpēc tām nav saistoša 2004. gada direktīva, kaut gan tām ir līdzīgi valsts noteikumi par nogaidīšanas periodu noteikšanu un pagaidu uzturēšanās atļauju piešķiršanu, pamatojoties uz upura sadarbību ar varas iestādēm. Eiropas Komisija, Ziņojums par Direktīvas 2004/81/EK piemērošanu, 2010, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0493&from=EN, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

Saskaņā ar Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu 2011/36/ES "personai būtu jāsniedz palīdzība un atbalsts, tiklīdz ir norāde uz pamatotu iemeslu, lai uzskatītu, ka tā varētu būt cietusi cilvēku tirdzniecībā, neatkarīgi no tā, vai šī persona vēlas būt par liecinieku".[42] Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvā 2011/36/ES turpina apgalvot, ka gadījumos, kad cietušais jau likumīgi nedzīvo dalībvalstī, palīdzība būtu jāsniedz bez nosacījumiem vismaz nogaidīšanas perioda laikā. Tomēr to var atsaukt, ja pēc identifikācijas procesa beigām vai nogaidīšanas perioda beigām cietušais netiek uzskatīts par tiesīgu palikt dalībvalstī.[43] Tomēr Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvā 2011/36/ES ir atzīts, ka cilvēku tirdzniecības upuri var būt tiesīgi saņemt ne tikai uzturēšanās atļauju, bet arī starptautisko aizsardzību.[44]

Jāatzīmē arī tas, ka potenciāliem cilvēku tirdzniecības upuriem, kuriem ir noteikts nogaidīšanas laiks, šī perioda laikā nevar piemērot izraidīšanas rīkojumu[45] un ka uz cilvēku tirdzniecības upuriem, kuriem piešķirta uzturēšanās atļauja, neattiecas ieceļošanas aizliegums, ja vien Atgriešanas direktīvas 2008/115/EK darbības skatījumā nav draudu sabiedriskajai kārtībai, sabiedrības drošībai vai valsts drošībai.[46]

Visbeidzot, savā spriedumā lietā *Rantsev pret Kipru un Krieviju*,[47] Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) atgādināja par pienākumiem, kas valstīm jāuzņemas, izmeklējot iespējamās cilvēku tirdzniecības situācijas un veicot nepieciešamos pasākumus upuru aizsardzībai. Pārsniedzot vienkāršu valstu pienākumu pieņemt likumus, kuru mērķis ir nodrošināt verdzības, kalpības un piespiedu darba aizliegumu, kā paredzēts Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (ECTK) 4. pantā, Tiesa noteica valstu pienākumu veikt atbilstošus pasākumus, lai "nepieļautu personai situāciju vai risku, kur tiek pieņemts, ka valsts iestādes apzinājās, ka šai personai pastāv reāls un tūlītējs risks tikt pārdotai vai ekspluatētai". Pavisam nesen ECT atkārtoja, ka šīs pozitīvās saistības ir jāuzņemas valstīm, un uzsvēra, ka tām ir "jāaizsargā upuri un jāizmeklē, tiklīdz ir pamats uzskatīt, ka pastāv ticamas aizdomas par cilvēku tirdzniecību".[48]

---

[42] Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva, 18. punkts un 11. panta 3. daļa.
[43] Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva, 18. punkts.
[44] Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīva, 11. panta 6. dala.
[45] Uzturēšanās atļauju direktīvas 6. panta 2. punkts paredz iespēju dalībvalstu iestādēm pārtraukt nogaidīšanas periodu gadījumos, kad attiecīgā persona ir aktīvi, brīvprātīgi un pēc savas iniciatīvas atjaunojusi kontaktus ar cilvēku tirdzniecības veicējiem vai tādu iemeslu dēļ, kas attiecas uz sabiedrisko kārtību un valsts drošības aizsardzību.
[46] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, (Atgriešanas direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008L0115, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[47] ECtHR, Rantsev pret Kipru un Krieviju, iesniegums Nr.25965/04, 2010. gada 10. maijs: https://rm.coe.int/16806ebd5e, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.
[48] ECtHR, V.C.L un A.N. pret Apvienoto Karalisti, iesniegumi Nr. 77587/12 un 74603/12), 2021. gada 16. februāris: http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-207927, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

Galvenās politikas pārmaiņas cilvēku tirdzniecības apkarošanā ES

Lai gan galvenā atbildība par cilvēku tirdzniecības apkarošanu un upuru aizsardzību ir dalībvalstīm, 2012. gadā Eiropas Komisija uzsāka pirmo ES Stratēģiju cilvēku tirdzniecības izskaušanai 2012.-2016. gadā (ES stratēģija)[49]. Tā aicina dalībvalstis pieņemt sistemātisku pieeju upuru identificēšanai, aizsardzībai un palīdzības sniegšanai, tostarp izveidojot oficiālus, funkcionālus valstu konsultēšanas mehānismus. Starpposma ziņojumā par ES stratēģijas īstenošanu Eiropas Komisija pirmo reizi apkopoja statistikas datus par cilvēku tirdzniecību Eiropas līmenī. 2020. gadā tika publicēts piektais izdevums kopā ar trešo ziņojumu par iepriekš minēto progresu cīņā pret cilvēku tirdzniecību.

2021. gada 14. aprīlī Eiropas Komisija pieņēma jauno ES stratēģiju cīņai pret cilvēku tirdzniecību 2021.-2025. gadā,[50] aicinot vispusīgi reaģēt uz sarežģītā nozieguma apkarošanu šādā veidā:

- Samazināt pieprasījumu, kas veicina cilvēku tirdzniecību, tostarp izvērtējot iespēju noteikt ES obligātos noteikumus, kas paredzētu kriminālatbildību par cilvēku tirdzniecības upuru pakalpojumu izmantošanu, un ierosināt tiesību aktus par korporatīvo pārvaldību, lai precizētu uzņēmumu atbildību.
- Likvidēt cilvēku tirgotāju darbības modeli tiešsaistē un bezsaistē, tostarp veicot dialogu ar interneta un tehnoloģiju uzņēmumiem un veicinot tiesībaizsardzības iestāžu un tiesu iestāžu darbinieku sistemātisku apmācību par cilvēku tirdzniecības atklāšanu un novēršanu.
- Aizsargāt, atbalstīt un nodrošināt iespējas upuriem, īpašu uzmanību pievēršot sievietēm un bērniem, tostarp cenšoties uzlabot cietušo agrīnu identificēšanu un nodošanu tālākai palīdzībai un aizsardzībai. Stiprināt upuru iespēju palielināšanas programmas un atvieglot reintegrāciju. Eiropas Komisija finansēs arī dzimuma specifiskas un pret bērniem iecietīgas apmācības, lai palīdzētu policijai, sociālajiem darbiniekiem, robežsargiem vai veselības aprūpes darbiniekiem atklāt upurus.
- Veicināt starptautisko sadarbību ar starptautiskajiem partneriem, tostarp izmantojot ārpolitikas instrumentus un operatīvo sadarbību, lai palīdzētu apkarot cilvēku tirdzniecību izcelsmes un tranzīta valstīs, tostarp izmantojot īpašus cilvēktiesību un drošības dialogus.

Cilvēku tirdzniecības apkarošana un agrīna potenciālo upuru, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, identificēšana ir prioritāte arī vairākos jaunākajos Eiropas Komisijas paziņojumos, tostarp jaunajā ES Drošības savienības stratēģijā,[51] kas tika uzsākta 2020. gada jūlijā, un Jaunajā migrācijas un patvēruma paktā, [52] kas publicēts 2020. gada septembrī. Tam ir arī liela nozīme Eiropola

---

[49] Eiropas Komisija, Paziņojums par Direktīvas 2004/81/EK piemērošanu, 2014, https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-635-EN-F1-1.Pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[50] Jaunā ES stratēģija.
[51] Eiropas Komisija, Paziņojums par ES Drošības savienības stratēģiju, 2020, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605&from=EN, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[52] Eiropas Komisija, Paziņojums par jaunu migrācijas un patvēruma paktu, 2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_en_act_part1_v7_1.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

Organizētās noziedzības draudu novērtējumā un ES organizētās noziedzības apkarošanas stratēģijā 2021. – 2025. gadam, kas attiecīgi prezentēti 2021. gada 13. un 14. aprīlī.[53]

Eiropas Komisija nesen publicēja trīs pētījumus - vienu par cilvēku tirdzniecības dzimumu dimensiju,[54] par cilvēku tirdzniecības sekām uz ekonomisko un sociālo sistēmu un cilvēkiem[55] un pēdējo par dalībvalstu nacionālo un starptautisko konsultēšanas mehānismu darbības pārskatīšanu[56]; pēdējais pētījums īpaši skar upuru atpazīšanu un identificēšanu migrācijas un patvēruma kontekstā. Visbeidzot, šī pētījuma rezultāti papildinās Komisijas novērtējumu par Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu 2011/36/ES, kas ir jaunās ES stratēģijas galvenais stūrakmens.

ES patvēruma tiesību ietvars

ES patvēruma tiesības veido divas regulas un četras direktīvas, kas nosaka dažādus starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūras aspektus, tostarp to, kura valsts ir atbildīga par katra iesnieguma izskatīšanu (Dublinas III regula [57]) un kā salīdzināt pirkstu nospiedumus tiesībaizsardzības nolūkos (Eurodac Regula[58]), to personu tipu, kuras pretendē uz starptautisko aizsardzību un tiesībām, kas saistītas ar starptautiskās aizsardzības statusu (Kvalifikācijas direktīva 2011/95/ ES[59]), kopējiem standartiem, kas dalībvalstīm būtu jāpiemēro, piešķirot un atsaucot starptautisko aizsardzību (Patvēruma procedūras Direktīva 2013/32 / ES[60]) un kopējos uzņemšanas

[53] Eiropas Komisija, Paziņojums par ES stratēģiju organizētās noziedzības apkarošanai 2021. – 2025. gadā, 2021, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/pdf/14042021_eu_strategy_to_tackle_organised_crime_2021-2025_com-2021-170-1_en.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

[54] Eiropas Komisija, Pētījums par cilvēku tirdzniecības dzimumu dimensiju, 2016, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings._final_report.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.

[55] Eiropas Komisija, Pētījums par cilvēku tirdzniecības sekām uz ekonomisko un sociālo sistēmu un cilvēkiem, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_the_economic_social_and_human_costs_of_trafficking_in_human_beings_within_the_eu.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[56] Eiropas Komisija, Pētījums par dalībvalstu nacionālo un starptautisko konsultēšanas mehānismu darbības pārskatīšanu, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_reviewing_the_functioning_of_member_states_national_and_transnational_referral_mechanisms.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[57] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm (pārstrādāta versija), (Dublinas III Regula), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex:32013R0604, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[58] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 603/2013 (2013. gada 26. jūnijs) par pirkstu nospiedumu salīdzināšanas sistēmas Eurodac izveidi, lai efektīvi piemērotu Regulu (ES) Nr. 604/2013, ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm, un par dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un Eiropola pieprasījumiem veikt salīdzināšanu ar Eurodac datiem tiesībaizsardzības nolūkos, un ar kuru groza Regulu (ES) Nr. 1077/2011, ar ko izveido Eiropas Aģentūru lielapjoma IT sistēmu darbības pārvaldībai brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, (Eurodac regula), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R0603, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[59] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija), (Kvalifikācijas direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0095, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 15. maijā.

[60] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (Patvēruma procedūras direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32013L0032, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.

standartus, kas jānodrošina, lai garantētu cilvēka cienīgu dzīves līmeni (Uzņemšanas nosacījumu direktīva 2013/33/ES[61]). ES patvēruma tiesību ietvarā cilvēku tirdzniecības upuri tiek uzskatīti par īpaši aizsargājamu pieteikumu iesniedzēju kategoriju saskaņā ar Uzņemšanas nosacījumu direktīvu 2013/33/ES, kas paredz īpašus noteikumus īpaši aizsargājamiem iesniedzējiem un viņu īpašajām uzņemšanas vajadzībām, tostarp šādu vajadzību novērtējumu[62]. Īpaši aizsargājamu personu iesniegumus var izskatīt prioritāti saskaņā ar Patvēruma procedūru direktīvu 2013/32/ES.[63] Visbeidzot, jaunajā ES Migrācijas un patvēruma paktā[64] ir ierosināts ieviest pirms ieceļošanas pārbaudi, kas būtu jāpiemēro visiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kuri atrodas uz ārējās robežas un neizpilda ieceļošanas nosacījumus, vai pēc izkāpšanas, ja veikta meklēšanas un glābšanas operācija.[65]

Šajā izpētes darbā ir svarīga Dublinas III regula, jo tā nosaka kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kas atbildīga par patvēruma pieteikuma izskatīšanu ES. Ja tiek konstatēts, ka par pieteikuma izskatīšanu ir atbildīga cita dalībvalsts, nevis tā, kurā pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis pieteikumu, pieteikuma iesniedzēju parasti pārsūta uz šo dalībvalsti. Ja pieteikuma iesniedzējs ir iesniedzis vairākus pieteikumus dažādās dalībvalstīs, personu parasti pārsūta atpakaļ uz dalībvalsti, kas iepriekš noteikta par atbildīgo. Ja cietušais ticis izmantots atbildīgajā dalībvalstī, atgriešanās šajā dalībvalstī varētu būt traumatiska, lai gan saskaņā ar Dublinas regulu pārsūtīšanu tik un tā var veikt. Tomēr ir radušies jautājumi par nogaidīšanas periodu, kas jāpiešķir saskaņā ar Uzturēšanās atļauju direktīvas 2004/81/EK 6. panta 2. daļu.[66] Saskaņā ar tur teikto neviens izraidīšanas rīkojums pret cilvēku tirdzniecības upuri šajā nogaidīšanas periodā netiek izpildīts, tas viņiem sniedz iespēju atgūties un izlemt, vai vēlas sadarboties ar kompetentajām iestādēm, piemēram, ziņojot par cilvēku tirdzniecības situāciju. Hāgas tiesa ir uzdevusi vairākus prejudiciālus jautājumus, tostarp par to, vai lēmums par pārsūtīšanu saskaņā ar Dublinas regulu nogaidīšanas laikā ir kvalificējams kā izraidīšanas rīkojums un vai šāda nodošana ir izslēgta ar Uzturēšanās atļauju direktīvu 2004/81/EK.[67]

---

[61] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/33/ES (2013. gada 26. jūnijs), ar ko nosaka standartus starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšanai (pārstrādāta versija), (Uzņemšanas nosacījumu direktīva), pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.
[62] Uzņemšanas nosacījumu direktīva, 21. un 22. pants.
[63] Patvēruma procedūru direktīvas 31. panta 7. daļas b) apakšpunkts.
[64] Eiropas Komisija, Paziņojums par jaunu migrācijas un patvēruma paktu, 2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_en_act_part1_v7_1.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[65] Eiropas Komisija, Priekšlikums regulai, ar ko ievieš trešo valstu valstspiederīgo pārbaudi pie ārējām robežām un groza Regulas (EK) Nr. 767/2008, (ES) 2017/2226, (ES) 2018/1240 un (ES) 2019/817, 2020, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-screening-third-country-nationals_en.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.
[66] Johanna Schlintl, Liliana Sorrentino, Uzturēšanās atļaujas, starptautiskā aizsardzība un cilvēku tirdzniecības upuri: ilgstoši risinājumi, kas pamatoti ar starptautiskajiem tiesību aktiem, 2021, https://documentation.lastradainternational.org/lsidocs/3387-REST%20Report%20Residence%20Permits%20-%20International%20Protection%20and%20Victims%20of%20Human%20Trafficking%20-%20FEB%202021.pdf?fbclid=IwAR2YgjwIVDXeb0CtOMDdJQd9lOGBDw_pMZ0d7hS_NQF3-E3deluMObDued4, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. maijā. Tāpat lieta C-66/21 EST, kurā Nīderlande uzdeva prejudiciālus jautājumus par Direktīvas 2004/81 6. panta 2. punkta un Dublinas nosūtīšanas saistību.
[67] Hāgas tiesa, 2021. gada 29. janvāris ECLI: NL: RBDHA: 2021: 727 arī
Johanna Schlintl, Liliana Sorrentino, Uzturēšanās atļaujas, starptautiskā aizsardzība un cilvēku tirdzniecības upuri: ilgstoši risinājumi, kas pamatoti ar starptautiskajiem tiesību aktiem, 2021, https://documentation.lastradainternational.org/lsidocs/3387-

Ja iesniedzējs ir nepilngadīgais bez pavadības, bez ģimenes locekļiem citas dalībvalsts teritorijā, atbildību uzņemas valsts, kurā nepilngadīgais bez pavadības ir iesniedzis starptautiskās aizsardzības pieteikumu.[68] Turklāt tā dēvētie Dublinas nodošanas gadījumi ne vienmēr notiek, piemēram, ja kāda dalībvalsts nolemj uzņemties atbildību par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, ko iesniedzis pats trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, piemēram,

- pamatojoties uz valsts lēmumu (tā sauktais "suverenitātes punkts");[69]
- humanitāro apsvērumu dēļ, jo īpaši pamatojoties uz ģimenes vai kultūras apsvērumiem (tā sauktais "humanitārais punkts").[70]

Pastāv bažas par patvēruma meklētājiem, kuri tā dēvēto "tālāko pārvietošanos" laikā var kļūt par cilvēku tirdzniecības upuriem vai kurus saskaņā ar Dublinas III regulu var atgriezt valstī, kurā notikusi izmantošana. 2011. gadā N.S. un M. E. (apvienotās lietas C-411/10 un C-493/10),[71] ES Tiesa (EST) nosprieda, ka saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 4. pantu dalībvalstis nedrīkst pārsūtīt patvēruma pieteikuma iesniedzēju uz atbildīgo dalībvalsti, ja tām ir jāzina par sistēmiskiem trūkumiem patvēruma procedūrā un uzņemšanas apstākļos šajā dalībvalstī, kas sniedz pamatu uzskatīt, ka patvēruma meklētājam draud reāls risks, ka pret viņu izturēsies necilvēcīgi vai pazemojoši. Nosakošā dalībvalsts turpina pārbaudīt noteiktus kritērijus, lai izlemtu, vai citu dalībvalsti var iecelt par atbildīgu. Šis princips attiecas uz visiem pieteikuma iesniedzējiem neatkarīgi no tā, vai viņi apgalvo, ka ir cilvēku tirdzniecības upuri.[72] Tomēr lēmumi par pārsūtīšanu joprojām ir atkarīgi no efektīvām noteikšanas metodēm, identifikācijas procesiem un spēkā esošās procedūras nosūtīšanas aizkavēšanai vai galīgā lēmuma pieņemšanas par to, vai to turpināt vai nē.

Potenciālo upuru atpazīšana un identificēšana ir ļoti svarīga, un valstu tiesas ir vairākkārt uzsvērušas šo darbību nozīmi, norādot uz spriedzi, kas var rasties no Dublinas regulas efektivitātes laika ziņā no vienas puses, un uzliktajiem aizsardzības pienākumiem, no otras puses.[73]

Ar 2013. gadā pieņemto Dublinas III regulu tika uzlabotas atpazīšanas iespējas, jo tajā tika ieviests noteikums par personiskas intervijas veikšanu, "lai atvieglotu atbildīgās dalībvalsts noteikšanas procesu".[74] Dublinas III regula ieviesa noteikumus par nepilngadīgo bez pavadības drošību un

---

REST%20Report%20Residence%20Permits%20-%20International%20Protection%20and%20Victims%20of%20Human%20Trafficking%20-%20FEB%202021.pdf?fbclid=IwAR2YgjwIVDXeb0CtOMDdJQd9lOGBDw_pMZ0d7hS_NQF3-E3deluMObDued4, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 13. maijā.

[68] Dublinas III regulas 8. panta 4. punkts

[69] Dublinas III regulas 17. panta 1. punkts

[70] Dublinas III regulas 17. panta 2. punkts

[71] Tiesas (virspalāta) 2011. gada 21. decembra spriedums. N.S. (C-411/10) pret Iekšlietu ministrijas valsts sekretāru un M.E. u.c. (C-493/10) pret Bēgļu lietu komisāru, tieslietu, līdztiesības ministru un likumu reformu. Atsauces uz pirmstiesas nolēmumu: Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa) (civillietu palāta) - Apvienotā Karaliste un Īrijas Augstākā tiesa - Īrija.

[72] Dublinas III regulas 3. panta 2. punkts).

[73] Piemēram, iepriekš minētā lieta N. NL19.30940 (63. zemsvītras piezīme

[74] Dublinas III regulas 5. pants.

aizsardzību jo īpaši gadījumos, kad pastāv risks, ka bērns var kļūt par cilvēku tirdzniecības upuri,[75] bet nav skaidri ieviesti noteikumi, kas attiecas uz pieaugušajiem, kuri ir (potenciālie) cilvēku tirdzniecības upuri Dublinas procedūrās: Uzņemšanas nosacījumu direktīva 2013/33/ES nosaka, ka dalībvalstis ņem vērā neaizsargāto personu, piemēram, (cita starpā) cilvēku tirdzniecības upuru, īpašo situāciju.[76]

Direktīva 2012/29/ES, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus

Direktīva[77], kas pieņemta 2012. gadā, atzīst cilvēku tirdzniecību par noziegumu, nosaka obligātos nozieguma upuru tiesību, atbalsta un aizsardzības standartus un nodrošina, ka personas, kuras ir kļuvušas par nozieguma upuriem, tiek atpazītas un pret tām izturas ar cieņu. Nozieguma upuriem jāsaņem pienācīga aizsardzība, atbalsts un piekļuve tiesai: it īpaši vajadzība pēc atbalsta un aizsardzības ir sievietēm (un viņu bērniem), kuras ir cietušas no dzimumā balstītas vardarbības, it īpaši tiek uzsvērts mērķis izvairīties no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas.[78] Individuālo vajadzību novērtējuma kontekstā īpaša uzmanība jāpievērš cilvēku tirdzniecības upuriem.[79]

Pamatojoties uz to, visām ES dalībvalstīm[80] jānodrošina upuru aizsardzība un drošība un jānosaka prioritāte neatkarīgi no viņu uzturēšanās statusa. Lai gan Direktīvas 1. pantā tiek prasīta nediskriminējoša pieeja noziegumā cietušo aizsardzībai, 2. pantā upuri ir definēti kā "fiziska persona, kurai nodarīts kaitējums, tostarp fizisks, garīgs vai emocionāls kaitējums, vai ekonomiski zaudējumi, ko tieši izraisījis noziedzīgs nodarījums, kā arī tās personas, kuras nāvi ir tieši izraisījis noziedzīgs nodarījums, ģimenes locekļi". Izlasot kopā ar 10. apsvērumu, kurā uzsvērts, ka "jāveic vajadzīgie pasākumi, ar kuriem nodrošina, lai šajā direktīvā noteiktās tiesības netiktu piemērotas nosacīti – atkarībā no cietušās personas uzturēšanās statusa", "cietušo" definīcija faktiski ietver trešo valstu valstspiederīgos, kuri var kļūt par noziegumu upuriem ES teritorijā, ieskaitot cilvēku tirdzniecību. Direktīva 2012/29/ES upuriem un viņu ģimenes locekļiem nodrošina tiesības uz informāciju, atbalstu un aizsardzību. Tas vēl vairāk nostiprina cietušo procesuālās tiesības kriminālprocesā un pieprasa, lai ES dalībvalstis nodrošina atbilstīgu apmācību par cietušo vajadzībām amatpersonām, kuras, iespējams, saskaras ar cietušajiem. Attiecībā uz noteiktām upuru grupām ES ir pieņēmusi īpašus

[75] Dublinas III regulas 6. panta 3. punkta c) apakšpunkts.
[76] Uzņemšanas nosacījumu direktīvas 21. pants.
[77] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (Cietušo tiesību direktīva), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0029, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.
[78] Cietušo tiesību direktīva, 17. apsvērums.
[79] Cietušo tiesību direktīva, 22. panta 3. punkts
[80] Dānija izstājās no Upuru tiesību direktīvas.

noteikumus, kas tiešāk reaģē uz dažu upuru īpašajām vajadzībām, cita starpā, lai nodrošinātu aizsardzību un atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem.[81]

IZPĒTES DARBA MĒRĶI UN UZDEVUMI

Izpētes darba mērķis ir noskaidrot nacionālās prakses saistībā ar cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību Eiropas Savienībā. Šajā ziņā izpētes darbs ar citādu tvērumu atjaunina 2013. gada EMT izpētes darbu "Cilvēku tirdzniecības upuru identificēšana patvēruma procedūrā un piespiedu izraidīšanas gadījumā" un ietver:

1. Pārskatu par cilvēku tirdzniecību, īpaši koncentrējoties uz valsts jaunākajiem pieejamajiem datiem, tendencēm, modeļiem un cilvēku tirdzniecības mērķiem (Ievads).
2. Valsts politikas un likumdošanas attīstību un pasākumus trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, atklāšanai, tostarp informācija par kompetentajām iestādēm, esošajiem ziņošanas mehānismiem, iespējām pārsūdzēt lēmumus (1. daļa).
3. Valsts politikas un likumdošanas attīstību un pasākumus trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, identificēšanai, tostarp konsultēšanas mehānismi starp valsts iestādēm un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām (2. daļa).
4. Valsts politikas un likumdošanas attīstību un pasākumus trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, aizsardzībai, tostarp nogaidīšanas perioda piešķiršanas tiesiskais regulējums, uzturēšanās atļaujas un atbilstošas informācijas un palīdzības sniegšana (3. daļa).
5. Sadarbības mehānismus ar citām dalībvalstīm, ES aģentūrām (EPAB, Eiropolu, Frontex), starptautiskām organizācijām un trešajām izcelsmes un tranzīta valstīm (4. daļa).
6. Dalībvalstu izaicinājumus un labāko praksi, piemēram, attiecībā uz īpaši aizsargājamām personām, gadījumiem, uz kuriem attiecas Dublinas III regulas darbības tvērums, un COVID-19 ietekme (5. daļa).

[81] Cietušo tiesību direktīvas 8., 22. un 24. pants.

IZPĒTES DARBA TVĒRUMS

Izpētes darbs aptver šādas trešo valstu valstspiederīgo kategorijas, kas ir atpazīti, identificēti un aizsargāti kā personas, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, kuri ir:

- patvēruma meklētāji;
- nelikumīgi migranti;
- ārzemnieki, kam izsniegta derīga atļauja uzturēties dalībvalsts teritorijā (uzturēšanās atļauja vai īstermiņa vīza).

Trešo valstu valstspiederīgie, kuri atrodas nelikumīgā situācijā un uz kuriem attiecas atgriešanas lēmums, neietilpst šī izpētes darba tvērumā, jo ar viņiem saistītie jautājumi jau pētīti citos nesenos EMT darbos.

Statistikas un nacionālā konteksta laika tvērums ir no 2015. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim.

Izpētes darba rezultāti ir paredzēti politikas veidotājiem valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī, īpašu nozaru (piemēram, privātā sektora jomās, kur ir dokumentēta cilvēku tirdzniecība) pārstāvjiem, pilsoniskās sabiedrības organizācijām, akadēmiskajām aprindām, kā arī papildinās un atjauninās secinājumus no citiem attiecīgiem Eiropas Komisijas ziņojumiem un pētījumiem, kā arī sniegs ieguldījumu Eiropas Komisijas pētījumā, lai novērtētu Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu.

DEFINĪCIJAS

Izpētes darbā izmantotas šādas definīcijas, kas, ja vien nav norādīts citādi, ir atrodamas EMT Patvēruma un migrācijas terminu vārdnīcā[82].

Cilvēku tirdzniecības (situācijas) atpazīšana	Iespējamās cilvēku tirdzniecības situācijas atpazīšanas process.
Dublinas procedūra	Tās ES dalībvalsts noteikšana, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā kādā no ES dalībvalstīm iesniegtā starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 604/2013 (Dublinas III regula).

[82] EMT Vārdnīca, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_en, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 18. maijā.

Dublinas pārsūtīšanas procedūra	1. Atbildības nodošana par starptautiskās aizsardzības pieteikuma pamatotības pārbaudi no vienas dalībvalsts uz citu. 2. Iesniedzēja (fiziska) pārsūtīšana uz ES dalībvalsti, kuru uzskata par atbildīgu par pieteikuma pamatotības pārbaudi saskaņā ar Dublinas procedūru
Cilvēku tirdzniecības upura identificēšana	Cilvēku tirdzniecības situācijas apstiprināšanas un raksturošanas process atbalsta turpmākajai īstenošanai.
Identificēts cilvēku tirdzniecības upuris	Persona, kas oficiāli atzīta par cilvēku tirdzniecības upuri saskaņā ar attiecīgās ES oficiālās iestādes sniegto informāciju.
Starptautiskā aizsardzība	Globālā kontekstā: uz starptautiskajām tiesībām balstītas starptautiskās sabiedrības darbības, kuru mērķis ir aizsargāt noteiktas personu kategorijas pamattiesības ārpus to izcelsmes valstīm, kuras šīs personas neaizsargā. ES kontekstā: aizsardzība, kas ietver bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu.
Nacionālais novirzīšanas mehānisms	Mehānisms, kura mērķis ir identificēt, aizsargāt un palīdzēt cilvēku tirdzniecības upuriem, iesaistot attiecīgās valsts iestādes un pilsonisko sabiedrību.[83]
Potenciālais cilvēku tirdzniecības upuris	Persona, kas ir neaizsargāta pret cilvēku tirdzniecību.[84]
Atpazīts cilvēku tirdzniecības upuris	Persona, kura atbilst ES regulu un starptautisko konvenciju kritērijiem, bet attiecīgās iestādes (piemēram, policija) viņu oficiāli nav

[83] Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas 11. panta 4. punkts nosaka dalībvalstīm pienākumu veikt nepieciešamos pasākumus, lai sadarbībā ar attiecīgajām atbalsta organizācijām izveidotu piemērotus mehānismus, lai savlaicīgi identificētu cietušos, palīdzētu tiem un sniegtu atbalstu.

[84] Definīcija, kuras pamatā ir IOM, https://publications.iom.int/books/migrants-and-their-vulnerability-human-trafficking-modern-slavery-and-forced-labour, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 10. jūnijā.

	identificējušas kā cilvēku tirdzniecības upuri vai ir atteikušās oficiāli vai juridiski identificēt kā cilvēku tirdzniecības upuri.
Cilvēku tirdzniecības upuru (*atpazīto un identificēto cilvēku tirdzniecības upuru*) aizsardzība	Valsts iestāžu darbība, kuras mērķis ir aizsargāt (tajā skaitā atpazītos) cilvēku tirdzniecības upurus.[85]
Uzņemšanas centrs	Atrašanās vieta, kurā iespējams saņemt, apstrādāt un apmierināt bēgļu vai patvēruma meklētāju tūlītējās vajadzības pēc ierašanās patvēruma valstī.
Nogaidīšanas periods	Laika posms, kas noteikts saskaņā ar valsts tiesību aktiem un piešķirts trešās valsts valstspiederīgajam, kas oficiāli identificēts kā cilvēku tirdzniecības upuris, ļaujot cietušajam atgūties un izbēgt no nodarījumus izdarījušo personu ietekmes, lai viņš/-a varētu pieņemt vispusīgā informācijā balstītu lēmumu sadarboties vai nesadarboties ar kompetentajām iestādēm.
Reģistrēts cilvēku tirdzniecības upuris	Persona, kas ir identificēta kā cilvēku tirdzniecības upuris vai, iespējams, ir cilvēku tirdzniecības upuris un kuru ir reģistrējušas iestādes un/vai citas aģentūras un organizācijas.[86]
Cilvēku tirdzniecība	Izmantošanas nolūkā izdarīta personu vervēšana, transportēšana, nodošana, izmitināšana vai saņemšana, tostarp kontroles pār minētajām personām maiņa vai nodošana, izmantojot draudus vai spēku, vai citā veidā piespiežot, aizvedot ar viltu, krāpjot, maldinot,

[85] Definīcija, kuras pamatā ir Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvas 11. pants. Personai sniedz palīdzību un atbalstu, tiklīdz kompetentajām iestādēm ir pamatots pamats uzskatīt, ka persona varētu būt pakļauta cilvēku tirdzniecībai.
[86] Definīcija, kuras pamatā ir Eiropas Komisija, Datu vākšana par cilvēku tirdzniecību ES, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 8. maijā.

	ļaunprātīgi izmantojot varu vai personas neaizsargātības stāvokli, vai dodot vai saņemot materiāla vai citāda rakstura labumus, lai panāktu tās personas piekrišanu, kura kontrolē citu personu.
Procedūras nodošana	Pārejas process no vienas migrācijas procedūras uz citu.[87]
Cietušais	Persona, kurai nodarīts fizisks, garīgs vai emocionāls kaitējums, vai noziedzīgā nodarījuma radītie ekonomiskie zaudējumi, kā noziedzīgā gadījumā mirušās personas ģimenes locekļi.[88]
Brīvprātīga atgriešanās	Atbalstīta vai neatkarīga atgriešanās izcelsmes valstī, tranzīta vai trešā valstī, pamatojoties uz izraidāmā brīvo gribu.
Īpaši aizsargājama persona / mazāk aizsargāta persona	Nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, invalīdi, veci cilvēki, grūtnieces, vientuļi vecāki ar mazgadīgiem bērniem, cilvēku tirdzniecības upuri, personas ar smagām slimībām, personas ar garīgiem traucējumiem un personas, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida smagu psiholoģisku, fizisku vai seksuālu vardarbību, piemēram, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu.

[87] Šī izpētes darba vajadzībām darba grupas izstrādāta definīcija.
[88] Cietušo tiesību direktīva, 2. pants

EMT 2021. gada izpētes darba vienotā specifikācija

TREŠO VALSTU VALSTSPIEDERĪGO - CILVĒKU TIRDZNIECĪBAS UPURU ATPAZĪŠANA, IDENTIFICĒŠANA UN AIZSARDZĪBA

Ziņojums par situāciju Latvijā

Kopsavilkums

Nacionālā ziņojuma mērķis ir sniegt informāciju par Latvijā piemēroto rīcību saistībā ar cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību. Ziņojuma tvērumā ir iekļauti tie ***trešo valstu valstspiederīgie - patvēruma meklētāji, nelikumīgie migranti un kuriem izsniegta derīga uzturēšanās atļauja vai īstermiņa vīza - kas ir atpazīti, identificēti un aizsargāti kā cilvēku tirdzniecības upuri****. Trešo valstu valstspiederīgie, kuri valstī uzturas nelikumīgi un uz kuriem attiecas atgriešanās lēmums, ir ārpus šā izpētes darba tematiskā ietvara, jo tie jau ir izskatīti citos nesenos EMT darbos.*

Nacionālajā ziņojumā tiek aprakstīts laika posms no ***2015.-2020. gadam****.*

Latvija ir cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes, mērķa un tranzīta valsts, un valsts, kuras iekšienē notiek cilvēku tirdzniecība.[89] Latvija līdz 2019. gadam bija cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes valsts – Latvijas pilsoņi bija cilvēku tirdzniecības upuri vai nu ārvalstīs, vai Latvijā. Latvija joprojām ir cilvēku tirdzniecības upuru izcelsmes valsts, tomēr, sākot ar 2019. gadu Latvijas atbildīgās iestādes arvien biežāk saskaras ar gadījumiem, kad trešo valstu valstspiederīgie tiek atzīti par cilvēku tirdzniecības upuriem. Jomas eksperti to skaidro ar to, ka Latvijas darba tirgū pieaug pieprasījums pēc mazkvalificēta darbaspēka gan celtniecībā, gan pārtikas ražošanā un lauksaimniecībā, tādēļ arvien biežāk tiek meklēts ārvalstu darbaspēks. Cilvēku tirdzniecības cietušie un upuri Latvijā visbiežāk ir cietuši no darbaspēka ekspluatācijas. Vairumā gadījumu darbaspēka ekspluatācijai ir pakļauti Tadžikistānas, Uzbekistānas un Indijas pilsoņi. Lielākais identificēto cilvēku tirdzniecības cietušo un upuru skaits bija 2020. gadā – 31 persona.

Latvijas kompetentās iestādes[90] un nevalstiskās organizācijas aktīvi īsteno cilvēku tirdzniecības novēršanas informatīvās kampaņas publiskajā telpā, kā arī sniedz informāciju cilvēku tirdzniecības upuru trešo valstu pārstāvniecībām, organizē mācības iesaistītajām institūcijām, kuras savā darbā var saskarties ar iespējamiem cilvēku tirdzniecības gadījumiem. Īstenojot projektu "FLOW"[91] ir izstrādāti vairāki rīki, lai novērstu un izmeklētu darbaspēka ekspluatēšanas gadījumus.

Dažādus atbalsta veidus, piemēram, drošu mājokli un pamata medicīniskā palīdzību cilvēku tirdzniecības upuri var saņemt kā noteiktās procedūras[92] subjekts, tādā apjomā un kārtībā, kas ir garantēta attiecīgajā procedūrā.

Gan personas, kuras ir, atpazītas kā cilvēku tirdzniecības upuri, gan identificētie cilvēku tirdzniecības cietušie un upuri ir tiesīgi pieprasīt nogaidīšanas periodu, ja viņiem nav procesuālā statusa

[89] Latvijā 2020. gadā identificēti 48 cilvēku tirdzniecības upuri. - Pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/324837-latvija-2020-gada-identificeti-48-cilveku-tirdzniecibas-upuri-2021

[90] Valsts policija, Tiesībsargs, Valsts robežsardze, Pašvaldības policija, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, Valsts darba inspekcija.

[91] FLOW. Flows of illicit funds and victims of human trafficking: uncovering the complexities //https://heuni.fi/-/flow

[92] Nogaidīšanas periods, Dublinas III procedūra, Patvēruma procedūra, uzturēšanās atļauju turētāji, īstermiņa vīzu turētāji.

kriminālprocesā, kā arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde pēc motivēta Valsts policijas ierosinājuma, izsniedz termiņuzturēšanās atļauju uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem.

Atbildīgās institūcijas ir minējušas vairākus cilvēku tirdzniecības jomas izaicinājumus, kas ir, saistīti gan ar cilvēku tirdzniecības upuriem, gan arī pašām atbildīgajām institūcijām. Cilvēku tirdzniecības upuri bieži neapzinās, ka viņi tiek izmantoti, jo viņu zināšanas par tiesībām ir nepietiekamas, vai arī viņi ir iebiedēti un neziņo par savu tiesību pārkāpumiem. Atbildīgās institūcijas atzīst, ka savstarpējā informācijas aprite būtu jāuzlabo par gadījumiem, kad cilvēki var tikt ekspluatēti savās darbavietās.

Tā kā trešo valstu valstspiederīgo pakļaušana cilvēku tirdzniecībai Latvijā tiek novērota aptuveni no 2019. gada un jautājums ir aktualizējies salīdzinoši nesen, vēl ir nepieciešams pilnveidot esošo koordinācijas kārtību starp atbildīgajām institūcijām, izstrādājot tiesību akta ietvaru un sadarbības kārtību.

Nevalstiskās organizācijas ir norādījušas, ka nepieciešams palielināt valsts finansēta ilgtermiņa atbalsta apmēru sievietēm, kas ir cietušas no seksuālas ekspluatācijas, lai novērstu atkārtotas viktimizācijas risku.

Pasākumi, lai novērstu apzinātos izaicinājumus, ir iestrādāti Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānā 2021. - 2023. gadam[93]. Plāns aptver četras jomas – prevenciju, aizsardzību, kriminālvajāšanu un partnerību. Plāns un tajā iekļautie pasākumi ir paredzēti, lai efektīvāk vērstos pret cilvēku tirdzniecību, un starp svarīgākajiem pasākumiem būtu minamas apmācības izmeklētājiem, prokuroriem un tiesnešiem, kā arī ātrākas un efektīvākas sadarbības veicināšana, lai novērstu cilvēku tirdzniecības gadījumus.

Nacionālā ziņojuma ietvaros, NVO, kas sniedz atbalstu cilvēku tirdzniecības upuriem, pārstāvji kā labās prakses piemēru norāda to, ka valsts programma ļauj pilnvarotajām NVO izstrādāt cilvēku tirdzniecības upuriem pielāgotus rehabilitācijas plānus, kas iekļauj individualizētas iespējas profesionālai apmācībai un darba meklēšanai. Individualizētais plāns ļauj sniegt palīdzību konkrētā klienta vajadzībām, kas veicina viņa pilnvērtīgu rehabilitāciju.

Šī ziņojuma tapšanā iesaistījās eksperti no Iekšlietu ministrijas, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes, Valsts policijas un Valsts robežsardzes.

[93] Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra rīkojums Nr. 690 "Par Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānu 2021.-2023. gadam". - Latvijas Vēstnesis, Nr. 190, 01.10.2021. – [stājās spēkā 28.09.2021.]

Situācija Latvijā trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem atpazīšanā, identificēšanā un aizsardzībā (2015–2020):

1. Galvenie politikas notikumi un debates, kas notikušas pārskata periodā no 2015. līdz 2020. gadam attiecībā uz cilvēku tirdzniecībā cietušo trešo valstu valstspiederīgo atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību

Nacionālā ziņojuma aptvertajā laika posmā spēkā bija Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam (turpmāk – pamatnostādnes), kas ir vidēja termiņa politikas plānošanas dokuments. Tajā noteikts cilvēku tirdzniecības novēršanas politikas mērķis – novērst un apkarot cilvēku tirdzniecību, aizsargāt un palīdzēt cilvēku tirdzniecības upuriem, pilnībā ievērojot viņu cilvēktiesības, un veicināt starpnozaru sadarbību, lai sasniegtu šo mērķi.[94] Pamatnostādnes noteica ietvaru aktivitātēm, kas tika īstenotas minētajā laika posmā.

Tiesību akti cilvēku tirdzniecības apkarošanai:

- *Ministru prezidenta rīkojums Nr. 33 "Par darba grupu Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņu 2014.-2020. gadam īstenošanas koordinēšanai",*
- *Likums "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā"[95],*
- *Ministru kabineta noteikumi Nr.344 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri"[96]*
- *Krimināllikums[97] un Kriminālprocesa[98] normas.*

Lai sabiedrībai sniegtu aktuālāko informāciju par cilvēktirdzniecības tēmu, 2016. gada vasarā sāka darboties tīmekļvietne www.cilvektirdznieciba.lv, kas ir valsts informatīvais resurss par cilvēktirdzniecības mazināšanas tēmu un aktualitātēm Latvijā.

Latvijā cilvēku tirdzniecības sakarā jānošķir šādas darbības:

***Atpazīšana** nozīmē pirmās saskarsmes institūciju kompetenci saskatīt cilvēku tirdzniecības pazīmes, nodrošināt personai sākotnējo informāciju, palīdzību un atbalstu, un informēt par iespējamo*

---

[94] Ministru kabineta 2014. gada 21. janvāra rīkojums Nr.29 "Par Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādnēm 2014.–2020.gadam". – Latvijas Vēstnesis , Nr. 16, 23.01.2014. – [stājās spēkā 21.01.2014.]

[95] Likums "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā", Latvijas Vēstnesis, 23, 08.02.2007. - [stājās spēkā 22.02.2007.]

[96] Ministru kabineta 2019. gada 6. jūlija noteikumi Nr.344 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri", Latvijas Vēstnesis, 146, 19.07.2019. [stājās spēkā 20.07.2019.]

[97] Krimināllikums - Latvijas Vēstnesis, 199/200, 08.07.1998. [stājās spēkā 01.04.1999.]

[98] Kriminālprocesa likums - Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. [stājās spēkā 01.10.2005.]

cilvēku tirdzniecības upuri Valsts policiju un pakalpojumu sniedzēju. ***Atpazīšana NAV*** *esošo normatīvo aktu ietvara izpratnē* ***„upura identificēšana".***

Cilvēku tirdzniecības upura ***identificēšana*** *ir cilvēku tirdzniecības situācijas apstiprināšanas un raksturošanas process atbalsta turpmākajai īstenošanai. Cilvēku tirdzniecības upura identificēšanu veic Valsts policija (atzīst personu par cietušo kriminālprocesā par cilvēku tirdzniecību) vai pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija (saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.334 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri") izvērtē personas atbilstību cilvēku tirdzniecības upura kritērijiem. Oficiāli identificēts cilvēku tirdzniecības upuris ir tiesīgs saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu par valsts budžeta līdzekļiem.*

Latvijā izmanto jēdzienus – ***cietušais, liecinieks*** *un* ***upuris****. Ja persona ir atzīta par cietušo kriminālprocesa ietvaros, tad izmanto jēdzienu "cietušais". Ja personu par upuri atzīst pakalpojuma sniedzēja izveidotā speciālistu komisija, tad lieto jēdzienu "upuris". Ja persona kriminālprocesā par cilvēku tirdzniecību ar procesa virzītāja lēmumu ir atzīta par cietušo vai, ja attiecīgā persona nevēlas, lai to atzīst par cietušo, tai tiek piešķirts liecinieka statuss un attiecīgajai personai pēc pakalpojuma beigām ir tiesības papildus saņemt atbalstu saistībā ar uzsākto kriminālprocesu.*

Izglītojošus pasākumus organizē un informatīvus materiālus publicējušas vairākas nevalstiskās organizācijas:

- *Biedrība "Patvērums "Drošā māja"" dažādu projektu ietvaros ir izstrādājusi informatīvos materiālus (latviešu, krievu, angļu valodā) par iespēju vērsties pēc palīdzības, kā arī īstenojusi vairākas informatīvas kampaņas un pasākumus, kas izglīto un informē par cilvēku tirdzniecību.*[99]
- *Biedrība "Centrs MARTA" organizē praktiskas apmācības*[100] *sociālo dienestu, policijas, krīžu centru, bāriņtiesu, jauniešu centru un citu institūciju darbiniekiem par to, kā atpazīt cilvēku tirdzniecībā cietušos un novirzīt viņus pēc palīdzības.*[101]

2019. gada martā Tiesībsarga birojs uzsāka vairāku gadu ilgu projektu "Efektīva novērošanas un izraidīšanas procesa realizēšana", kura mērķis ir stiprināt starpinstitucionālo sadarbību, lai identificētu cilvēku tirdzniecības upurus pirms izraidīšanas un nodrošinātu viņu tiesību aizsardzību, tostarp pret atkārtotu viktimizāciju un nonākšanu cilvēku tirdzniecības organizatoru pakļautībā. Minētā projekta ietvaros ir izstrādāts mācību materiāls "Cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšana izraidīšanas procesā". Materiāls paredzēts integrācijai Valsts robežsardzes koledžas mācību programmā. 2020. gadā Tiesībsargs organizēja tiešsaistes apmācības "Cilvēku tirdzniecības upuru

---

[99] Kasi r cilvēku tirdzniecība? Pieejams: https://www.patverums-dm.lv/lv/kas-ir-cilveku-tirdznieciba.
[100] 2021.gadā ar Lielbritānijas vēstniecības finansiālo atbalstu.
[101] Semināri: Kā atpazīt cilvēku tirdzniecības upuri? - Pieejams: https://marta.lv/lv/marta-runa/seminari-ka-atpazit-cilveku-tirdzniecibas-upuri/.

atpazīšana izraidīšanas procesā", kurās piedalījās vairākas iesaistītās iestādes un organizācijas. Apmācību laikā darbam ar iespējamajiem cilvēku tirdzniecības upuriem un to atpazīšanai tika apmācītas 22 Valsts robežsardzes amatpersonas. Šīs apmācības turpinās arī 2021. gadā.

Cilvēku tirdzniecība Latvijā lielākoties saistāma ar darbaspēka ekspluatāciju, kas biežāk konstatēta kopš 2019. gada. Līdz ar to arī pasākumi, kas vērsti pret trešo valstu valstspiederīgo ekspluatāciju, ir uzsākti salīdzinoši nesen, lielākoties dažādu projektu ietvaros.

Latvijas Republikas Iekšlietu ministrija piedalījās starptautiskos projektos FLOW[102] "Nelikumīgu līdzekļu plūsmu un upuru atklāšanas sarežģījumi darbaspēka ekspluatācijas gadījumos" un CAPE[103] "Kompetenču veidošana, palīdzības sniegšana un kriminālvajāšana darba ekspluatācijas gadījumos Baltijas jūras reģionā" , kuru ietvaros izstrādāti un latviešu valodā iztulkoti materiāli un īstenotas aktivitātes :

- *"Netīrais bizness. Atklājot darbaspēka ekspluatācijas biznesa modeli"[104] ataino cilvēku tirdzniecības un darbaspēka ekspluatācijas biznesa modeli, aprakstot, kā dažādas likumīgas uzņēmējdarbības struktūras tiek izmantotas, lai slēptu un veiktu darbaspēka ekspluatāciju, un aktualizē saikni starp darbaspēka ekspluatāciju, cilvēku tirdzniecību un ekonomiskajiem noziegumiem.*
- *"Darbaspēka tirdzniecības atklāšana – izmeklēšanas rīks likuma piemērošanai un kontroljautājumu saraksts darba inspektoriem"[105] raksturo darbaspēka tirdzniecību un ekspluatāciju kopumā un atspoguļo progresu policiju veiktajās izmeklēšanās. Publikācija darbojas kā konkrēts atbalsts saskaņotām un labi plānotām darbībām efektīvai darbaspēka tirdzniecības gadījumu izmeklēšanai.[106]*
- *"Piegādes ķēdes atbildīga pārvaldība – Rīki atbildīgiem uzņēmumiem" [107] sniedz atbalstu, parādot riskus, kas saistīti ar darbaspēka ekspluatāciju un cilvēku tirdzniecību, un to, kā efektīvi izvairīties no iesaistīšanās šādos scenārijos. Pieci praktiski piemērojami rīki ir vērsti uz padziļinātās uzņēmuma izpētes jeb uzticamības pārbaudes (due diligence) īstenošanu un nodrošina konkrētus pasākumus, lai pārraudzītu un kontrolētu sarežģītos piegādes ķēdes tīklus, jo īpaši vietējā, valsts un Eiropas mēroga kontekstā. Šie pasākumi ietver riska novērtējumu, stratēģijas pret cilvēku tirdzniecību izstrādi, līgumpartneru pārbaudi, īpašu līguma nosacījumu iekļaušanu un darba vietas novērtējumu organizēšanu, lai novērstu darbaspēka ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības riskus.*

---

[102] FLOW. Flows of illicit funds and victims of human trafficking: uncovering the complexities //https://heuni.fi/-/flow

[103] Par projektu: http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/projekts-kompetencu-veidosana-palidzibas-sniegsana-un-kriminalvajasana-darba-ekspluatacijas-gadijumos-baltijas-juras-regiona-cape

[104] Netīrais bizness. Atklājot darbaspēka ekspluatācijas biznesa modeli. – Pieejams: http://www.cilvektirdznieciba.lv/uploads/files/net%C4%ABrais_bizness._atkl%C4%81jot_darbasp%C4%93ka_ekspluat%C4%81cijas_biznesa_modeli.pdf.

[105] Darbaspēka tirdzniecības atklāšana – izmeklēšanas rīks likuma piemērošanai un kontroljautājumu saraksts darba inspektoriem. – Pieejams: http://www.cilvektirdznieciba.lv/uploads/files/flow_izmeklesanas_riks.pdf.

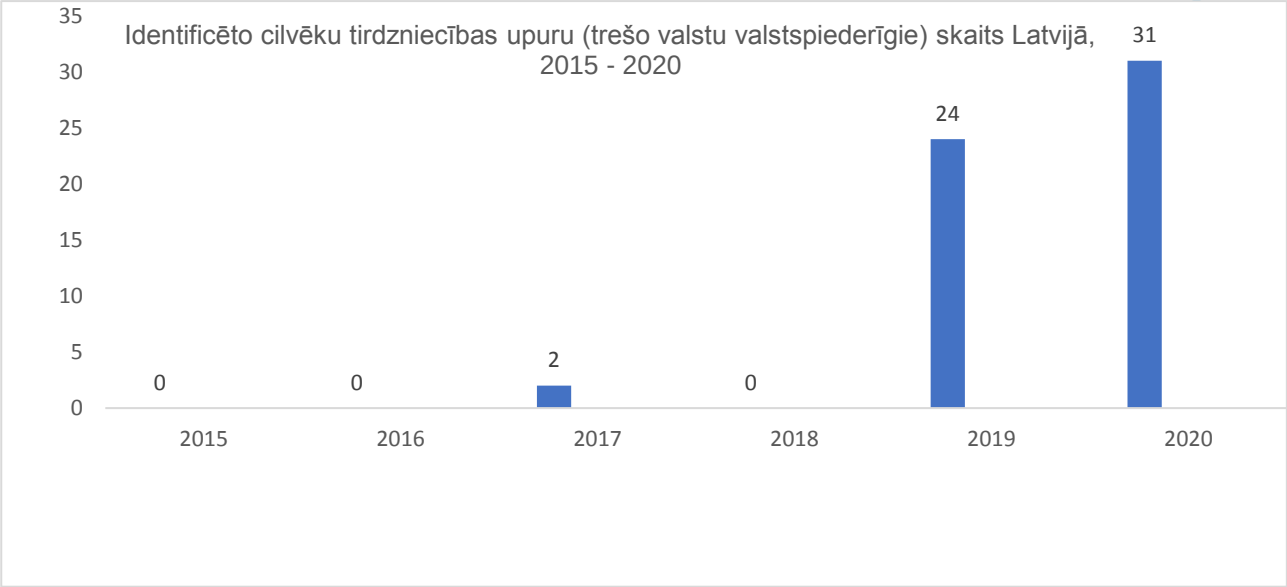
[106] Papildus angļu valodai rīks ir pieejams arī bulgāru, igauņu, somu un latviešu valodās, un šie ziņojumi ir pielāgoti vietējam kontekstam.

[107] "Piegādes ķēdes atbildīga pārvaldība – Rīki atbildīgiem uzņēmumiem"- Pieejamsa: http://stradavesels.lv/Uploads/2020/06/05/FLOW_piegades_kedes_atbildiga_parvaldiba.pdf

- *"Kā cilvēki tiek vervēti darbam Latvijā: saistība starp darbā pieņemšanas praksēm un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā". Izpētes ietvaros veikta literatūras un normatīvā regulējuma izpēte, kā arī intervēti kompetento iestāžu pārstāvji un darba ņēmēji migranti, kuri saskārušies ar piespiedu darbu un/vai darbaspēka ekspluatāciju. Ziņojumā atrodama informācija par upuru tipoloģiju un psiholoģisko raksturojumu, darbā pieņemšanas praksēm upuru izcelsmes valstīs, kā arī aplūkots normatīvais regulējums un kompetento iestāžu saskarsme ar piespiedu darba un ekspluatācijas gadījumiem izpētes darbā "Kāpēc Latvijā ir tik neliels skaits kriminālllietu par cilvēku tirdzniecību piespiedu darba nolūkā?" konstatēts, ka ir jāpilnveido upuru identificēšanas prasmes un kapacitāte, kā arī daudz plašāk jārunā par jēdzienu "darba ekspluatācija", skaidri nošķirot darbu ekspluatējošos apstākļos no cilvēku tirdzniecības. Šāda pieeja ļaus identificēt gadījumus, kad nav konstatējamas visas cilvēku tirdzniecības pazīmes, vienlaikus saskatāmas kriminālas darbības. Izpētes rezultāti 2021. gada 17. jūnijā prezentēti darba inspektoriem, prokuroriem, Nodarbinātības valsts aģentūrai, konsulārajam departamentam, arī lidostas "Rīga" darbiniekiem.*

- *Projekta CAPE ietvaros deviņas Baltijas jūras valstis, tai skaitā Latvija, parakstīja kopīgu apņemšanos par rīcību cilvēku tirdzniecības darbaspēka ekspluatācijas nolūkā novēršanai.*[108] *Apņemšanās paredz pilnveidot tiesību aktus, uzraudzību un praktisku sadarbību ar darba devējiem, kā arī nodrošināt atbilstošu aizsardzību un palīdzību cilvēku tirdzniecības upuriem.*

2. Atpazīto un identificēto cilvēku tirdzniecības upuru, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, raksturojums, cilvēku tirdzniecības veids un tendences no 2015. līdz 2020. gadam.

Latvija kā cilvēku tirdzniecības mērķa valsts trešo valstu valstspiederīgajiem darbaspēka ekspluatācijas nolūkā tika identificēta, sākot aptuveni ar 2019. gadu, kad 24 trešo valstu (Tadžikistāna, Uzbekistāna un Indija) valstspiederīgie tika atzīti par cilvēku tirdzniecības upuriem, deviņi no tiem saņēma termiņuzturēšanās atļaujas. 2020. gadā jau 31 trešo valstu (Tadžikistāna,

[108] Joint statement of commitment to work against human trafficking for labour exploitation. Pieejams: //https://cbss.org/2021/06/09/cbss-member-states-adopt-joint-statement-of-commitment-to-work-against-human-trafficking-for-labour-exploitation/

Uzbekistāna un Indija) valstspiederīgais tika atzīts par cilvēku tirdzniecības upuri, no tiem 17 saņēma termiņuzturēšanās atļaujas. Cilvēku tirdzniecības upuru skaita pieaugums tiek skaidrots ar vietējā darbaspēka trūkumu īpaši celtniecības, pārtikas ražošanas un lauksaimniecības jomā. Personas tiek maldinātas par darba samaksu un darba apstākļiem Latvijā. Daļai no ekspluatēto vīriešu ir augstākā izglītība, tomēr lielākoties cietušajiem un upuriem ir iegūta vidējā vai vidējā speciālā izglītība. Lielākajai daļai ekspluatēto ir arī uzturēšanās atļauja, bet ekspluatētāji izmanto to, ka cilvēki nezina Latvijas normatīvo regulējumu, lai izgudrotu iemeslus algas nemaksāšanai un piespiešanai strādāt. Visi cilvēku tirdzniecības upuri, kas ekspluatēti darbaspēka ekspluatācijas nolūkā, ir pilngadīgas personas.

CAPE projekta 2020. gada izpētes darbā[109] tika atklāts, ka darbā iekārtošanās prakses darba ņēmēju migrantu izcelsmes valstīs atvieglo viņu ekspluatēšanu darbam Latvijā, jo darba ņēmēji migranti nepieprasa darba līgumu un citus dokumentus, uzticas visai informācijai, ko apgalvo vervētājs, īpaši, ja vervētājs ir cietušā tautietis, nepārzina informāciju par darbā iekārtošanu un nodarbinātības nosacījumiem Latvijā un pieļauj darba organizēšanu neformālā veidā (nav darba laika un darba algas uzskaites, darba drošība u.tml.).

Arī intīmo pakalpojuma sniegšanā Latvijā trešo valstu valstspiederīgo iesaiste ir salīdzinoši nesena, aptuveni kopš 2019. gada. Sievietes, pamatā no Ukrainas, ieceļo Latvijā, izmantojot Polijā izsniegtas darba vīzas, vai arī, izmantojot tūrisma bezvīzu režīma iespējas, šķērsojot Rumānijas un Ungārijas sauszemes robežas.

Latvija ir arī tranzīta valsts. Saskaņā ar ārvalstu tiesībaizsardzības iestāžu un nevalstisko organizāciju sniegto informāciju migranti, cilvēku tirdzniecības upuri un iespējamie cilvēku tirdzniecības upuri, kas ir Vjetnamas valstspiederīgie, tiek pārvietoti no Vjetnamas ar lidmašīnu uz Ķīnu, tālāk uz Krievijas Federāciju, vai tieši – no Vjetnamas uz Krievijas Federāciju, no kurienes tālāk personu pārvietošanas maršruti ved caur Austrumeiropas valstīm ar sauszemes transportlīdzekļiem, tostarp caur Latviju. Latvijā migranti iekļūst pārsvarā ar kājām, šķērsojot Latvijas "zaļo robežu", tālāk viņu ceļš ved uz Franciju, Nīderlandi, Vāciju un uz galveno mērķa valsti – Lielbritāniju.

[109] Kā cilvēki tiek vervēti darbam Latvijā: saistība starp darbā pieņemšanas praksēm un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. - Pieejams: //http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/iepazistina-ar-izpetes-darbiem-par-darbspeka-ekspluataciju-latvija/256

1. daļa: Cilvēku tirdzniecības upuru, kas ir trešo valstu valstspiederīgie, atpazīšana

3. Procedūras trešo valstu valstspiederīgo, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanai:

a) Vai ir ieviesti pasākumi trešo valstu valstspiederīgo, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanai? ☒ Jā ☐ Nē

Izstrādāti pasākumi trešo valstu valstspiederīgo, kas ir cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanai	Informācija
Pašziņošana	*Persona iesniedz pakalpojuma sniedzējam iesniegumu ar lūgumu saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, saskaņā ar 2019. gada 16. jūlija Ministru kabineta noteikumiem Nr. 344 "Par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri".*[110]
Izpratnes veicināšanas kampaņas	*Iekšlietu ministrijas uzturētajā valsts informatīvajā resursā – www.cilvektirdznieciba.lv - ir atrodama informācija par cilvēktirdzniecības mazināšanu un aktualitātēm Latvijā šajā jomā. Minētajā tīmekļvietnē ir atrodams uzticības tālrunis un informācija par diennakts bezmaksas konsultācijām.* *Valsts policija 2020. gadā uzsāka informatīvo akciju par cilvēku tirdzniecību, informējot par pazīmēm, pēc kurām iespējams atpazīt cilvēku tirdzniecības upuri.* *Biedrība "Patvērums "Drošā māja"" dažādu projektu ietvaros ir izstrādājusi informatīvos materiālus (latviešu, krievu, angļu valodā) par iespēju vērsties pēc palīdzības, kā arī īstenojusi vairākas informatīvas kampaņas un pasākumus, kas izglīto un informē par cilvēku tirdzniecību.* *Biedrība Centrs "Marta" organizē praktiskas apmācības sociālo dienestu, policijas, krīžu centru, bāriņtiesu, jauniešu centru un citu institūciju darbiniekiem par to, kā atpazīt cilvēku tirdzniecībā cietušos un novirzīt viņus pēc palīdzības.*
Indikatoru uzkrāšana	*2019. gada 16. jūlija Ministru kabineta noteikumu Nr. 344 "Par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri" pielikumā Nr.2 ir apkopoti cilvēku tirdzniecības upura identificēšanas kritēriji.* *Valsts robežsardze veic informācijas apkopošanu ar mērķi veikt riska analīzi un statistikas datu iegūšanai.*
Informācijas vākšana, ko veic izmeklēšanas dienesti (piemēram, Valsts policija, Valsts darba inspekcija)	*Valsts policija veic izmeklēšanu par cilvēku tirdzniecības gadījumiem. Valsts robežsardze un Valsts darba inspekcija sniedz Valsts policijai informāciju par konstatētajām personām, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem.*
Proaktīva pārbaude patvēruma procedūrās	*Patvēruma procedūras ietvaros tiek veikta patvēruma meklētāju novērošana (piemēram, reģistrācijas un identificēšanas*

[110] Ministru kabineta 2019. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 344 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri". – Latvijas Vēstnesis Nr. 146, 19.07.2019. – [stājās spēkā 20.07.2019.]

	procesā, aizturēšanas un izmitināšanas iestādēs, personiskās intervijas laikā), kā arī patvēruma meklētāju sniegtās informācijas analīze. Papildus informācija var tikt iegūta personiskās intervijas laikā. Tāpat nav izslēgti gadījumi, kad jauni apstākļi patvēruma procedūrā iesaistītajām iestādēm var kļūt zināmi vien tiesvedības gaitā. *Patvēruma procedūrā iesaistītie darbinieki (gan Valsts robežsardzē, gan Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē) ir kompetenti atpazīt pazīmes, kas varētu liecināt, ka patvēruma meklētājs/a varētu būt cilvēktirdzniecības (jau notikušas vai tādas, kas varētu notikt) upuris, un ir informēti par tālāku rīcību attiecīgajos gadījumos.*
Proaktīva pārbaude migrācijas procedūrās	*Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes darbinieki, izskatot pieteikumus uzturēšanās atļaujām, seko "Cilvēku tirdzniecības darba ekspluatācijas nolūkā identificēšanas vadlīnijām"*[111]*, lai varētu konstatēt cilvēku tirdzniecības darbaspēka ekspluatācijas nolūkā gadījumus un cietušās personas, kā arī atbilstoši veikt nepieciešamos pasākumus vainīgo personu saukšanai pie normatīvajos aktos paredzētās atbildības. Valsts robežsardze savas kompetences ietvaros veic skrīninga pasākumus, ievērojot personas individuālo situāciju un cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanas kritērijus, kā arī balstoties uz veikto riska analīžu rezultātiem.*

b) Pasākumi, lai veicinātu trešo valstu valstspiederīgos pašiem ziņot par pāridarījumu

Biedrība "Patvērums "Drošā māja"" dažādu projektu ietvaros ir izstrādājusi informatīvos materiālus (latviešu, krievu, angļu valodā) par iespēju vērsties pēc palīdzības. Sadarbībā ar Ārlietu ministriju šie materiāli (bukleti) iztulkoti uzbeku, tadžiku, hindi valodās un nodoti izplatīšanai Latvijas Republikas pārstāvniecībām. Informatīvie materiāli ir pieejami arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes teritoriālajās nodaļās, kuras strādā ar trešo valstu valstspiederīgo ieceļošanas dokumentu izsniegšanu.

Valsts robežsardze intervijas un citu procesuālo darbību laikā cenšas izveidot uzticamu un konfidenciālu vidi ar trešās valsts valstspiederīgo, lai veicinātu pašziņošanu par cilvēku tirdzniecības gadījumu no trešās valsts valstspiederīgā puses.

Ārstniecības personas, kas strādā Valsts robežsardzes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā, veicot trešā valsts valstspiederīgā apskati un aptauju, var konstatēt fiziskas vai morālas traumas un veicināt personas pašziņošanu.

c) Procesuālie drošības pasākumi katrai no iepriekšminētajām kategorijām

Procesuālās garantijas trešās valsts valstspiederīgajam piešķir pēc viņa identificēšanas par cilvēku tirdzniecības upuri vai īsi pirms tam.

[111] Cilvēku tirdzniecības darba ekspluatācijas nolūkā identificēšanas vadlīnijas.- Pieejams: http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/cilveku-tirdzniecibas-darba-ekspluatacijas-noluka-identificesanas-vadlinijas

d) Organizācijas/iestādes, kuras ir apmācītas/kompetentas atpazīt trešo valstu valstspiederīgos, kuri varētu būt pakļauti cilvēku tirdzniecībai[112]

Organizācijas/ iestādes	Apmācīti atpazīt trešo valstu valstspiederīgos, kuri varētu būt cilvēku tirdzniecības upuri. Jā / Nē	Kompetenti atpazīt trešo valstu valstspiederīgos, kuri varētu būt cilvēku tirdzniecības upuri. Jā / Nē	Informācija
Valsts policija	Jā	Jā	*Analītisks rīks " Netīrais bizness. Atklājot darbaspēka ekspluatācijas biznesa modeli", tika publicēts, aprakstot, kā var izmantot dažādas likumīgas uzņēmējdarbības struktūras, lai slēptu un īstenotu darbaspēka ekspluatāciju, un uzsverot saikni starp darbaspēka ekspluatāciju, cilvēku tirdzniecību un ekonomiskiem noziegumiem. Pirmais seminārs ar tiesībaizsardzības iestādēm, darba inspektoriem un nodokļu iestādēm tika, organizēts 2019. gada septembrī.*
Valsts robežsardze	Jā	Jā	*Valsts robežsardzes koledžas programma iekļauj apmācības par Cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu un cilvēktiesībām.* *Valsts robežsardzes amatpersonām tiek nodrošinātas apmācības cilvēku tirdzniecības jomā un dota iespēja piedalīties semināros. Valsts robežsardzes amatpersonas regulāri papildina savas zināšanas cilvēku*

[112] EMT nacionālie kontaktpunkti tiek aicināti atbildēt uz šo jautājumu, par avotu izmantojot Eiropas Komisijas Pētījumu par dalībvalstu nacionālo un starptautisko konsultēšanas mehānismu darbības pārskatīšanu, 2020, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_reviewing_the_functioning_of_member_states_national_and_transnational_referral_mechanisms.pdf, pēdējoreiz skatīts 2021. gada 15. maijā.

			tirdzniecības apkarošanas jomā.
Valsts darba inspekcija	Jā	Jā	*FLOW projekta rīks "Netīrais bizness. Atklājot darbaspēka ekspluatācijas biznesa modeli". Valsts darba inspekcijas amatpersonām tiek nodrošinātas apmācības cilvēku tirdzniecības jomā un dota iespēja piedalīties semināros.*
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	Jā	Jā	*Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes darbiniekiem, kas ir, saistīti ar migrācijas jautājumiem regulāri, tiek īstenoti semināri zināšanu atjaunošanai un papildināšanai par cilvēku tirdzniecības jautājumiem.*
Patvēruma lietu nodaļas darbinieki	Jā	Jā	*Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Patvēruma lietu nodaļas [113] darbinieki ir piedalījušies Eiropas Patvēruma atbalsta biroja apmācību modulī par cilvēku tirdzniecību.* *Darbinieki apmeklē seminārus.*
Veselības aprūpes darbinieki	Jā	Jā	*2019. gadā Veselības ministrija sadarbībā ar Slimību profilakses un kontroles centra un Iekšlietu ministrijas speciālistiem izstrādāja ieteikumus ārstniecības personām cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanai. Tie satur praktisku informāciju gan par cilvēku tirdzniecības problemātiku, gan iespējamo ārstniecības personas rīcību, atpazīstot iespējamo*

[113] Patvēruma lietu nodaļa - atbildīga par patvēruma meklētāju pieteikumu izskatīšanu, patvēruma meklētāju intervēšanu, atbildīgās dalībvalsts noteikšanu, lēmuma par starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt.

			cilvēku tirdzniecības upuri. Ieteikumi ir veidoti kā palīglīdzeklis ārstniecības personām, lai iepazīstinātu ar mūsdienu cilvēku tirdzniecības formām un pazīmēm, kas var norādīt, ka pacients, iespējams, kļuvis par cilvēku tirdzniecības upuri. [114]
Darba devēji	Jā	Jā	*Publiskā sektora un biznesa sektora pārstāvji piedalījās projekta FLOW konferences vebinārā "Darbaspēka ekspluatācijas un cilvēku tirdzniecības novēršana vietējās piegādes ķēdēs".*
Arodbiedrības	Nē	Jā	-
Pilsoniskās sabiedrības organizācijas	Jā	Jā	*Pakalpojuma sniedzēji: Centrs "MARTA" un biedrība "Patvērums "Drošā māja"" cilvēku tirdzniecības aizdomu gadījumā trešo valstu valstspiederīgo informē par palīdzības saņemšanas iespējām un sniedz atbalstu iespējamiem cilvēku tirdzniecības upuriem.*
Bāriņtiesa	Jā	Jā	*Darbinieki apmeklē semināru.* *Bāriņtiesa, pārstāvot nepilngadīga trešās valsts valstspiederīgā bez pavadības personiskās un mantiskās intereses izraidīšanas un patvēruma procedūrā, var atpazīt personas, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem.*

[114] Izstrādāti ieteikumi ārstniecības personām cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanai. - Pieejams: http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/izstradati-ieteikumi-arstniecibas-personam-cilveku-tirdzniecibas-upuru-atpazisanai/233.

Tiesībsargs	Jā	Jā	*Darbinieki apmeklē seminārus.* *Tiesībsarga darbinieki, novērojot piespiedu izraidīšanas procedūru, var atpazīt personas, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem.*

e) Valsts novirzīšanas mehānismu attīstība

Saistībā ar to, ka Latvijā nav speciālā formālā normatīvā regulējuma, kas nosaka kārtību, kādā atpazītie cilvēku tirdzniecības upuri tiek novirzīti tālākai rīcībai, katra iestāde vai organizācijas, kas konstatē iespējamo cilvēku tirdzniecības upuri, rīkojas atbilstoši savai pieredzei un savu funkciju īstenošanas ietvaros.

Praksē pastāv šādi rīcības modeļi:

1) Valsts robežsardze procesuālo darbību laikā, konstatējot indikatorus, kas norāda uz to, ka trešās valsts valstspiederīgais ir iespējamais cilvēku tirdzniecības upuris, informē Valsts policiju par iespējamo cilvēku tirdzniecības gadījumu. Ņemot vērā to, ka nav normatīvā regulējuma par personas tālāko novirzīšanu kādai iestādei vai organizācijai, kā arī, ievērojot to, ka dienesta specifikas dēļ, Valsts robežsardzes pieredze iespējamo cilvēku tirdzniecības upuru tālākajā novirzīšanā ir ļoti maza, Valsts robežsardze katrā konstatētajā gadījumā informē Valsts policiju un rīkojas atbilstoši individuālajai situācijai.

2) Persona pati vēršas kādā no nevalstiskajām organizācijām: biedrībā Centrs "Marta" vai "Patvērums "Drošā māja"" un Valsts policijā tiek pieņemts lēmums par nogaidīšanas perioda piešķiršanu/ nepiešķiršanu cilvēku tirdzniecības upurim – trešās valsts valstspiederīgajam.

3) Valsts policija saņemot:

a) no trešās valsts valstspiederīgā vai citām valsts iestādēm ziņas, kuras, iespējams, var palīdzēt cilvēku tirdzniecības gadījuma atklāšanā vai novēršanā, bet tās nav pietiekamas, lai izlemtu jautājumu par kriminālprocesa uzsākšanu, novirza viņu sociālajam atbalstam NVO biedrībām Centrs" Marta" vai "Patvērums "Drošā māja" un pieņem lēmumu par nogaidīšanās perioda piešķiršanu, informējot Valsts robežsardzi un Pilsonības, un migrācijas lietu pārvaldi;

b) no trešās valsts valstspiederīgā vai citām valsts iestādēm (Valsts robežsardzes, Valsts darba inspekcijas u.c.) ziņas, kas ir pietiekamas, lai uzsāktu kriminālprocesu - trešās valsts valstspiederīgajam piešķir procesuālo statusu (cietušais, liecinieks) un novirza viņu sociālajām atbalstam NVO biedrībām Centrs "Marta" vai "Patvērums "Drošā māja"" un iesniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei motivētu ierosinājumu, lai Pārvalde izsniedz cilvēku tirdzniecības upurim termiņuzturēšanās atļauju;

c) no biedrībām Centrs "Marta" vai "Patvērums "Drošā māja"" informāciju par cilvēku tirdzniecības upuri – trešās valsts valstspiederīgo – pieņem lēmumu par nogaidīšanas perioda piešķiršanu/ nepiešķiršanu, informējot Valsts robežsardzi un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, vai arī par kriminālprocesa uzsākšanu, informējot NVO par procesuālā statusa piešķiršanu trešās valsts valstspiederīgajam. Valsts policija iesniedz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei motivētu ierosinājumu, lai Pārvalde izsniedz cilvēku tirdzniecības upurim termiņuzturēšanās atļauju.

2. daļa: Trešo valstu valstspiederīgo, kas atpazīti kā cilvēku tirdzniecības upuri, identificēšana

4. Procedūras trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, identificēšanai Latvijā:

a) Organizācijas/iestādes ir kompetentas identificēt trešo valstu valstspiederīgos, kuri cietuši no cilvēku tirdzniecības

Organizācijas/iestādes	Kompetentas identificēt cilvēku tirdzniecības upurus? Jā / Nē	Informācija
Valsts policija	Jā	*Konstatē cilvēku tirdzniecības nodarījumu, piešķirot personai procesuālo statusu. Trešās valsts valstspiederīgais ar viņa piekrišanu tiek novirzīts sociālā atbalsta saņemšanai NVO, pamatojoties uz divpusēja līguma pamata ar Valsts policiju.*
Valsts robežsardze	Nē	-
Valsts darba inspekcija	Nē	-
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	Nē	-
Patvēruma lietu darbinieki	Nē	-
Pilsoniskās sabiedrības organizācijas	Jā	*Biedrības Centrs "MARTA" un "Patvērums "Drošā māja"" atpazīst personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri un darbojas pakalpojuma sniedzēja komisijā, kas identificē cilvēku tirdzniecības upurus.*
Pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija[115]	Jā	*Pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija identificē personu par cilvēku tirdzniecības upuri, lai persona varētu saņemt valsts rehabilitācijas atbalstu.*

[115] saskaņā ar Ministru kabineta 2019. gada 16. jūlija noteikumiem Nr. 344 "Noteikumi par kārtību, kādā cilvēku tirdzniecības upuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumu, un kritērijiem personas atzīšanai par cilvēku tirdzniecības upuri". – Latvijas Vēstnesis Nr. 146, 19.07.2019. – [stājās spēkā 20.07.2019.].

b) Vai ir veikti īpaši pasākumi, lai identificētu trešo valstu valstspiederīgos, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības? ☐ Jā ☒ Nē

c) Vai šie īpašie pasākumi atšķiras kādā no turpmāk minētajiem gadījumiem.

Īpašs pasākums, lai identificētu trešo valstu valstspiederīgos, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības	Informācija
patvēruma procedūrās	-
citās migrācijas procedūrās (piemēram, sezonas darbinieki, vietējie darbinieki, viesaukles, studenti)	-
personas, kuras brīvprātīgi atgriežas	-
kuri ietilpst citās kategorijās, kas iekļautas īpaši aizsargājamo personu definīcijā, kas izmantota šim izpētes darbam (piemēram, nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, invalīdi, vecāka gadagājuma cilvēki, grūtnieces)	-
nelikumīgi migranti	-

d) Vai kompetentajai iestādei oficiāli jāidentificē trešās valsts valstspiederīgais, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, lai pieteiktos/piešķirtu nogaidīšanas periodu/uzturēšanās atļauju/aizsardzības statusu? ☒ Jā ☐ Nē

e) Kā ir attīstījušies valsts koordinācijas mehānismi trešo valstu valstspiederīgo, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības identificēšanai?

Trešo valstu valstspiederīgo atpazīšana par cilvēku tirdzniecības upuriem Latvijā tiek novērota aptuveni no 2019. gada, tādēļ jautājums ir aktualizējies salīdzinoši nesen un vēl ir nepieciešams pilnveidot esošo koordinācijas kārtību, izstrādājot attiecīgu tiesību akta ietvaru. Kopumā cilvēku tirdzniecības jautājums ir aktualizēts visās platformās, kur trešo valstu valstspiederīgie nonāk kontaktā ar valsts iestādēm, piemēram, Valsts robežsardzi, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, Valsts darba inspekciju un pašvaldībām.

3. daļa: Cilvēku tirdzniecībā cietušo (atpazīto un identificēto) trešo valstu valstspiederīgo aizsardzība

5. Saskaņā ar Cilvēku tirdzniecības apkarošanas direktīvu, kāda veida palīdzībai, atbalstam un aizsardzībai trešo valstu valstspiederīgajiem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības, Latvijā tiek dota pieeja četros zemāk tabulā norādītajos posmos.

Tabulā norādīto atbalsta veidu persona, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri var saņemt kā tabulā minētās procedūras subjekts, tādā apjomā un kārtībā, kas ir garantēta attiecīgajā procedūrā.

Palīdzības veids	Nogaidīšanas periods	Dublinas III procedūra	Patvēruma procedūra	Uzturēšanās atļauju turētāji	Īstermiņa vīzas/bez vīzu uzturēšanās
Informācija par riskiem un aizsardzības mehānismiem	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Valsts robežsardze un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros gadījumos, kad ir norādes par personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, atbilstību cilvēktirdzniecības upura pazīmēm, ņemot vērā personas īpašās procesuālās un uzņemšanas vajadzības.* *Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde* *Valsts robežsardze*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*
Atbilstoša un droša izmitināšana	*Pakalpojuma sniedzējam ir tiesības nodrošināt ar mitekli.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Valsts robežsardze un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros gadījumos, kad ir norādes par potenciālā cilvēktirdzniecības upura pazīmēm, ņemot vērā personas īpašās uzņemšanas vajadzības.* *Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde* *Valsts robežsardze*	*Pakalpojuma sniedzējam ir tiesības nodrošināt ar mitekli.*	*Pakalpojuma sniedzējam ir tiesības nodrošināt ar mitekli.*

Nepieciešamā medicīniskā ārstēšana	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina pamata medicīnisko palīdzību.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros gadījumos, kad ir norādes par iespējamā cilvēktirdzniecības upura pazīmēm, ņemot vērā personas īpašās uzņemšanas vajadzības.* *Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde* *Valsts robežsardze*	*Apdrošināšanas polises ietvaros vai par saviem līdzekļiem. Pakalpojuma sniedzējs nodrošina pamata medicīnisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Apdrošināšanas polises ietvaros vai par saviem līdzekļiem. Pakalpojuma sniedzējs nodrošina pamata medicīnisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*
Konsultācijas un informācija	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Valsts robežsardze un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros gadījumos, kad ir norādes par personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, atbilstību cilvēktirdzniecības upura pazīmēm, ņemot vērā personas īpašās procesuālās un uzņemšanas vajadzības.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar informāciju par aizsardzības pasākumiem.*
Juridiskā palīdzība	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina juridisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Juridiskās palīdzības administrācija.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Juridiskās palīdzības administrācija*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina juridisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina juridisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota*

	speciālistu komisija.			*speciālistu komisija.*	*speciālistu komisija.*
Rakstiskā un mutiskā tulkošana	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina tulkošanas pakalpojumus, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina tulkošanas pakalpojumus, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina tulkošanas pakalpojumus, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*
Psiholoģiskā palīdzība	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina psiholoģisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Tiek nodrošināta patvēruma procedūras ietvaros, ņemot vērā personas īpašās vajadzības. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde Valsts robežsardze*	*Tiek nodrošināta patvēruma procedūras ietvaros, ņemot vērā personas īpašās vajadzības. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde Valsts robežsardze*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina psiholoģisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina psiholoģisko palīdzību, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*
Uzturēšanās līdzekļi (materiālā palīdzība)	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar pirmās nepieciešamības precēm, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde*	*Tiek nodrošināts patvēruma procedūras ietvaros. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar pirmās nepieciešamības precēm, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina ar pirmās nepieciešamības precēm, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*

Sociālā un ekonomiskā integrācija	-	*Tiek nodrošināta patvēruma procedūras ietvaros. Sabiedrības integrācijas fonds*	*Tiek nodrošināta patvēruma procedūras ietvaros. Sabiedrības integrācijas fonds*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*	*Pakalpojuma sniedzējs nodrošina, ja personu par cilvēku tirdzniecības upuri ir identificējusi pakalpojuma sniedzēja izveidota speciālistu komisija.*
Aizsardzība pret atkārtotu viktimizāciju	-	-	-	-	-
Cits	-	-	-	-	-

6. Neizraidīšanas principa īstenošana cilvēku tirdzniecības upuriem Latvijā

Valsts robežsardze piemēro neizraidīšanas principu migrācijas situācijā nonākušiem trešo valstu valstspiederīgajiem saskaņā ar vispārējiem noteikumiem bez izņēmumiem visas migrācijas procedūras laikā.

7. Stambulas konvencijas 60. un 61. panta[116] īstenošana Latvijā

Latvijas parlaments nav ratificējis Stambulas Konvenciju.

8. Nogaidīšanas periodu tipoloģija, uzturēšanās atļaujas, aizsardzības statusus un valsts programmas, lai aizsargātu trešo valstu valstspiederīgos, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības:

a) Organizācijas/iestādes, kuras ir kompetentas aktivizēt pieprasījumu trešo valstu valstspiederīgajam, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, palikt Latvijā?

Saskaņā ar likuma "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā"[117] 4. pantu izmeklēšanas iestāde - Valsts policija[118], pieņemot lēmumu par nogaidīšanas perioda piešķiršanu personai, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri [119], informē Valsts robežsardzi un Pilsonības migrācijas lietu pārvaldi par nogaidīšanas perioda piešķiršanu. Ja Valsts policija atpazīst cilvēku tirdzniecības upuri – trešās valsts valstspiederīgo un atzīst viņu par cietušo, vai liecinieku – personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, procesa virzītājs saskaņā ar likuma "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas

[116] Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu, 2011, https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e, pēdējo reizi skatīts 2021. gada 9. maijā.
[117] Likums "Par cilvēku tirdzniecības upura uzturēšanos Latvijas Republikā". - Latvijas Vēstnesis, 23, 08.02.2007. – [stājās spēkā 22.02.2007.]
[118] Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldes GKrPP ONAP 3.nodaļa.
[119] Prezumētais cilvēku tirdzniecības upuris

Republikā" 6. pantu pieprasa ar motivētu ierosinājumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei izsniegt termiņuzturēšanās atļauju cietušai personai, kā arī viņa pavadībā esošam nepilngadīgam bērnam uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem.

b) Vai cilvēku tirdzniecībā cietušie trešo valstu valstspiederīgie paši var iesniegt nogaidīšanas perioda pieprasījumu? ☒ Jā ☐ Nē

Nogaidīšanas periodu var pieprasīt tikai personas, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem un kam nav procesuālā statusa kriminālprocesā. Iesniegumu viņi adresē Valsts policijai[120]. Turpretī, ja Valsts policija jau ir identificējusi trešās valsts valstspiederīgo - cilvēku tirdzniecības upuri un atzinusi viņu par cietušo, vai arī viņam ir liecinieka statuss, viņš nevar saņemt nogaidīšanas periodu. Ar izmeklēšanas nepieciešamības un procesa virzītāja atbalstu šīs personas var saņemt termiņuzturēšanās atļauju.

c) Vai Latvija paredz nogaidīšanas periodu arī personām, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem? ☒ Jā ☐ Nē

Izņemot gadījumus, ja personai jau ir statuss kriminālprocesā.

d) Cik ilgs ir nogaidīšanas periods, lai izlemtu, vai trešo valstu valstspiederīgie, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, vēlas sadarboties ar varas iestādēm?

Nogaidīšanas periods ir 30 dienas. Ja persona, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, rakstveidā sniedz informāciju, kas var palīdzēt cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanā vai novēršanā, vai ir atzīta par cietušo noziedzīgā nodarījumā, procesa virzītājs nogaidīšanas periodā vai nākamajā darbadienā pēc nogaidīšanas perioda beigām triju darbadienu laikā[121] izvērtē tās izmeklēšanas nepieciešamību un piedāvā personai iespēju saņemt termiņuzturēšanās atļauju.

e) Vai no trešo valstu valstspiederīgajiem, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, nogaidīšanas periodā tiek sagaidīta sadarbošanās ar valsts iestādēm? ☒ Jā ☐ Nē

Nogaidīšanas perioda piešķiršanas mērķis ir veicināt personas apņemšanos apsvērt iespēju sniegt izmeklēšanas iestādei - Valsts policijai, vai procesa virzītājam, informāciju, kura sekmētu cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanu vai novēršanu. Kā arī pārtraukt sakarus ar personām, kuras tiek turētas aizdomās, apsūdzētas vai attiecībā uz kurām ir stājies spēkā notiesājošs spriedums vai prokurora priekšraksts par sodu par noziedzīgu nodarījumu, kas saistīts ar cilvēku tirdzniecību. Ja trešās valsts valstspiederīgais, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri un atzītais cilvēku tirdzniecības cietušais sadarbojas ar Valsts policiju, tas rada pamatu pieprasīt viņam izsniegt termiņuzturēšanās atļauju uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem.

[120] Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Organizētās noziedzības apkarošanas pārvaldes GKrPP ONAP 3.nodaļai.
[121] līdz 33 dienām no lēmuma par nogaidīšanas perioda piešķiršanu

f) Uzturēšanās atļauja, kas Latvijā ir pieejama personai, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri?

Speciāla uzturēšanas atļaujas veida personai, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, vai identificētam cilvēku tirdzniecības cietušajam vai upurim, nav. Ja personu sniegtās liecības ir noderīgas kriminālprocesa izmeklēšanai, viņi var saņemt termiņuzturēšanās atļauju, kas pēc sava izskata neatšķiras no citām personām izsniegtajām Latvijas termiņuzturēšanās atļaujām. Ja trešās valsts valstspiederīgais, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri nesadarbojas, vai nav pamata uzsākt kriminālprocesu, tas nerada iemeslu izsniegt termiņuzturēšanās atļauju. Ja trešās valsts valstspiederīgais, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri un atzītais cilvēku tirdzniecības cietušais sadarbojas ar Valsts policiju, tas rada pamatu pieprasīt viņam izsniegt termiņuzturēšanās atļauju uz laiku, kas nav mazāks par sešiem mēnešiem[122]*. Izmeklēšanas laikā starpība var būt tikai atļaujas piešķiršanas laika posmam, kas nosaka personu individuālo kriminālprocesuālo lietderību uzturēties Latvijā.*

g) Uzturēšanās atļauju piešķiršanas nosacījumi. Vai apstākļi atšķiras atpazītiem un identificētiem trešo valstu valstspiederīgajiem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības?

Izmeklēšanas kriminālprocesuālā lietderība ir galvenais nosacījums, lai izsniegtu uzturēšanās atļauju atpazītam vai identificētam cilvēku tirdzniecības upurim.

h) Vai tiek piedāvāts cits aizsardzības statuss un nacionālā programma, lai aizsargātu trešo valstu valstspiederīgos, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, kas cietuši no cilvēku tirdzniecības? ☒ Jā ☐ Nē

Kriminālprocesā ir speciālā procesuālā aizsardzība (liecinieku aizsardzības programma), to var saņemt gan persona, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri[123]*, gan identificētais cilvēku tirdzniecības upuris. Līdz kriminālprocesam ir iespējamas aizsardzības procedūras saskaņā ar Dublinas III regulā norādītajiem humanitāriem apsvērumiem.*

[122] Saskaņā ar Imigrācijas likuma 23.panta 6.daļu.
[123] Presumed victim of trafficking in human beings

4. daļa: Starptautiska sadarbība starp ES dalībvalstīm un trešām valstīm trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, atpazīšanā, identificēšanā un aizsardzībā

9. Lūdzu, aprakstiet, kā Latvija sadarbojas Dublinas III regulas darbības jomā:

a) Kā Latvija rīkojas ar trešo valstu valstspiederīgajiem, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, uz kuriem attiecas Dublinas III regula?

Valsts policijas un Valsts robežsardzes praksē šādi gadījumi Dublinas III kontekstā nav konstatēti un kriminālprocesi nav uzsākti.

b) Kā notiek identifikācija un pārsūtīšana Dublinas procedūras laikā?

Latvijā nav atšķirīgas prakses attiecībā uz cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanu un pārsūtīšanu Dublinas procedūras ietvaros, ja persona ir abu procedūru subjekts.

c) Vai Dublinas procedūras laikā par cilvēku tirdzniecības upuri atpazītam trešās valsts valstspiederīgajam, ir tiesības uz nogaidīšanas periodu? ☒ Jā ☐ Nē

Trešās valsts valstspiederīgajam, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, kam vēl nav kriminālprocesuālā statusa, tiek nodrošināts nogaidīšanas periods.

d) Kādas ir situācijas, kurās pārsūtīšana Dublinas procesa ietvaros tiek apturēta trešo valstu valstspiederīgajiem, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem?

Praksē šādas situācijas nav bijušas. Nacionālie tiesību akti šādus gadījumus neparedz.

e) Vai Latvija ir izmantojusi humanitāros un suverenitātes punktus saskaņā ar Dublinas III regulas 3. un 17. pantu cilvēku tirdzniecības gadījumos? ☒ Jā ☐ Nē

Praksē, pamatojoties uz humanitāriem apsvērumiem, tiek nodrošināta uzturēšanās atļaujas izsniegšana personai, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri ārpus kriminālprocesuālās procedūras.

10. Kādi ES iekšējās sadarbības mehānismi attiecas uz personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību?[124]

Atpazīšanai un identifikācijai plaši tiek izmantota Eiropola, EMPACT THB (ES Politikas cikla smagās un organizētās noziedzības apkarošanas platforma: prioritāte "Cilvēku tirdzniecība"), Latvijas sakaru virsnieki citās dalībvalstīs, citu dalībvalstu sakaru virsnieki

[124] EMT NKP tiek aicināti atbildēt uz šo jautājumu, izmantojot avotu EMT AHQ 2019.91 par citā dalībvalstī izmantotiem cilvēku tirdzniecības upuriem, ko LU NKP pieprasīja 2019. gada 10. oktobrī; pēdējoreiz skatīts 2021. gada 13. jūnijā. AHQ netika darīts publiski pieejams EMT vietnē.

Latvijā, Latvijas Iekšlietu ministrijas Multidisciplinārās darba grupas ekspertu profesionālie kontakti iestādēs citās dalībvalstīs.

11. Kādi sadarbības mehānismi ar trešajām valstīm, ja tādi ir, darbojas Latvijā attiecībā uz personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību?

Praksē tiek izmantotas atpazīšanas un identifikācijas iespējas, izmantojot Eiropola (ar Ukrainu, Moldovu), Interpola (ar Krieviju, Baltkrieviju) platformas. Notiek sadarbība ar citu valstu vēstniecībām Latvijā (Uzbekistānas, Tadžikistānas).

12. Vai Latvija sadarbojas ar trešām valstīm personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, brīvprātīgas atgriešanās kontekstā? ☐ Jā ☒ Nē

IOM Rīgas birojs trešās valsts cilvēku tirdzniecības upurim sniedz brīvprātīgās atgriešanās palīdzību, ja viņa liecības vairs nav nepieciešamas Valsts policijas izmeklēšanai. IOM Rīgas birojs sadarbojas ar IOM birojiem trešajās valstīs, lai sniegtu cilvēku tirdzniecības upuriem reintegrācijas palīdzību viņu izcelsmes valstīs.

Valsts robežsardze neveic personu, kuras uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem, nodošanu trešai valstij.

13. Vai Latvija apsver jebkādus turpmākus sadarbības mehānismus ar trešām valstīm un citām dalībvalstīm attiecībā uz personu, kuru uzskata par cilvēku tirdzniecības upuri, atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību? ☒ Jā ☐ Nē

Valsts policija, vadoties pēc cilvēku tirdzniecības riska analīzes, plāno paplašināt Eiropola un Interpola platformas izmantošanu sadarbībā arī trešām valstīm.

5. daļa: Latvijas galvenie izaicinājumi un labākā prakse, tostarp ņemot vērā COVID-19 pandēmiju.

14.a. Kādi ir galvenie izaicinājumi trešo valstu valstspiederīgo, kurus uzskata par cilvēku tirdzniecības upuriem atpazīšanā, identificēšanā un aizsardzībā?	
Izaicinājums	**Posms**

Atpazīšanas jomā dažkārt trūkst efektīvas informācijas apmaiņas starp iesaistītajām iestādēm. Piemēram, Valsts darba inspekcijai varētu būt informācija, ka starpnieks vai uzņēmums ir pārkāpis noteikumus, kas saistīti ar trešo valstu valstspiederīgo nodarbināšanu, vai citus nodarbinātības noteikumus, bet šī informācija nenonāk, piemēram, Valsts policijas rīcībā. a) Kam tas ir izaicinājums? *Visām iesaistītajām institūcijām.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Informācijas apmaiņa kavē savlaicīgu cilvēku tirdzniecības gadījumu atklāšanu.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *Pamatojoties uz projektu FLOW[125] un CAPE[126] izpētes rezultātiem.*	☒ Atpazīšana ☐ Identificēšana ☐ Aizsardzība
Izaicinājums	**Posms**
Papildu finansējums būtu jānovirza sagatavošanās darbībām, kas ir posms starp iespējamā tirdzniecības gadījuma atklāšanu un brīdi, kad persona tiek atzīta par cietušo vai upuri. **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** a) Kam tas ir izaicinājums? *Cilvēku tirdzniecības upuriem.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Bieži cilvēks ir jāaizved no ekspluatācijas vietas, bet paiet zināms laiks, līdz persona tiek identificēta kā upuris un saņem rehabilitācijas pakalpojumus.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *Iekšlietu ministrijas eksperta sniegta informācija.*	☐ Atpazīšana ☒ Identificēšana ☒ Aizsardzība
Izaicinājums	**Posms**
Covid-19 pandēmijas laikā, kad tiek ierobežota klientu saskarsme ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes darbiniekiem, pastāv risks, ka nav iespējams konstatēt cilvēku tirdzniecības gadījumus, jo klienti nāk uz Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi tikai, lai fotografētos uzturēšanās atļaujai.	☒ Atpazīšana ☐ Identificēšana ☐ Aizsardzība

[125] FLOW. Flows of illicit funds and victims of human trafficking: uncovering the complexities //https://heuni.fi/-/flow
[126] Par projektu: http://www.cilvektirdznieciba.lv/lv/projekts-kompetencu-veidosana-palidzibas-sniegsana-un-kriminalvajasana-darba-ekspluatacijas-gadijumos-baltijas-juras-regiona-cape

Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem: a) Kam tas ir izaicinājums? *Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonām un iespējamiem cilvēku tirdzniecības upuriem.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Samazināts apmeklējumu skaits, mazina iespēju sarunu ceļā pamanīt cilvēku tirdzniecības gadījumus.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes ekspertu informācija.*	
Izaicinājums	**Posms**
Būtiska problēma ir valsts finansēta ilgtermiņa atbalsta trūkums. Lielākajai daļai upuru, īpaši sievietēm un meitenēm, kas cietušas no seksuālas ekspluatācijas, nepietiek ar sešu mēnešu ilgu rehabilitāciju, lai dzīvē atgūtu stabilitāti, īpaši ja notiek kriminālprocess. **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** a) Kam tas ir izaicinājums? *Cilvēku tirdzniecības upuriem, kuri cietuši no seksuālas izmantošanas.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Kaut arī kriminālprocesa laikā iespējams palīdzēt arī pēc rehabilitācijas perioda programmas, sniedzot konsultācijas (līdz 150 stundām), klientiem, kas nav spējuši nodrošināt stabilus ienākumus, nepieciešama palīdzība ne tikai konsultāciju formā, bet arī ikdienas izdevumu un mājokļa izdevumu segšanai. Citādi pastāv risks, ka persona var atkārtoti kļūt par cilvēku tirdzniecības sistēmas upuri.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *Ziņojums "Pamani atšķirību": "COALESCE" atbalstam Latvijā.*[127]	☐ Atpazīšana ☐ Identificēšana ☒ Aizsardzība
Izaicinājums	**Posms**

[127] Ziņojums "Pamani atšķirību": "COALESCE" atbalstam Latvijā. – Pieejams: https://marta.lv/files/research/COALESCE_Zinojums_pamani_atskiribu_MARTA_LV.pdf

Darba ekspluatācijas upuru izcelsmes valstīs ir krasi atšķirīga darbā iekārtošanās prakse, ja to salīdzina ar Eiropu un konkrēti ar Latviju.[128] **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** a) Kam tas ir izaicinājums? *Trešo valstu valstspiederīgajiem, kas tiek pakļauti darba ekspluatācijai.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Cietušo personu darbā iekārtošanās prakse izcelsmes valstīs atvieglo viņu ekspluatāciju darbam Latvijā (cietušie neprasa darba līgumu, neapšauba un nepārbauda sniegto informāciju, piemēram, par to, kā tiek maksāti nodokļi, vai uzskaitīts darba laiks, kā arī uzticas saviem tautiešiem). Cietušo personu ekspluatāciju darbam Latvijā atvieglo tas, ka viņi paļaujas uz darbā iekārtošanas procesu savās izcelsmes valstīs, nepārzinot un nepārbaudot informāciju, kā darbā iekārtošanās process notiek Eiropā. Tas rezultējas ar to, ka cietušie nepārzina savas tiesības un pienākumus, neatpazīst pret viņiem veiktās nelikumīgās darbības, kļūstot viegli manipulējami.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *2020. gada izpētes darbs par saistību starp darbā pieņemšanas praksi un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā.*[129]	☒ Atpazīšana ☒ Identificēšana ☐ Aizsardzība
Izaicinājums *(Lūdzu, norādiet pēc svarīguma vai hronoloģiskā secībā, kā norādīts pirmajā jautājumā)*	**Posms**
Lūdzu, apraksties izaicinājumu. *Darba ekspluatācija ir starptautiska shēma (darbinieks tiek nomāts dažādās valstīs, un Latvija ir tikai viens no ķēdes posmiem).* **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** a) Kam tas ir izaicinājums (piemēram, politikas veidotāji, kompetentās iestādes, trešo valstu pilsoņi, citas ieinteresētās personas)? *Atbildīgajām institūcijām.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu?	☒ Atpazīšana ☐ Identificēšana ☐ Aizsardzība

[128] Darbā iekārtošanos izcelsmes valstīs raksturo sekojoši faktori:
- Neformāls process.
- Nesistemātisks process (bez konkrētu soļu izpildes, piemēram, pieteikums uz vakanci, darba intervija u.tml.).
- Svarīga ir uzticības sajūta (tautiešu solidaritāte)
- Darbs tiek meklēts caur personai pazīstamiem cilvēkiem.
- Mutiska vienošanās ir tikpat nozīmīga (vai nozīmīgāka) cik rakstiska vienošanās.
- Uzskats, ka bez paziņām nekur (arī Eiropā) darbu atrast nevar.
- Sniegtā informācija par darbu netiek pārbaudīta (uzticēšanās).

[129] 2020. gada izpētes darbs par saistību starp darbā pieņemšanas praksēm un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. - Pieejams: http://cilvektirdznieciba.lv/lv/izpetes-darbs-par-saistibu-starp-darba-pienemsanas-praksem-un-cilveku-tirdzniecibu-darbaspeka-ekspluatacijas-noluka/246.

Apgrūtinoši ir izsekot daudzo uzņēmumu ķēdei, kas nodarbina trešās valsts valstspiederīgo. c) Kāds ir apgalvojuma avots (piemēram, pamatojoties uz ekspertu sniegto informāciju, aptaujām, novērtējuma ziņojumiem, citiem avotiem)? *2020. gada izpētes darbs par saistību starp darbā pieņemšanas praksēm un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā.*[130]	
Izaicinājums	**Posms**
Trešās valsts valstspiederīgais dodas uz ES, samaksājot noteiktu naudas summu ar mērķi nokļūt uz viņam apsolīto ES dalībvalsti, lai iekārtotos darbā ar cerību saņemt labu algu. Trešās valsts valstspiederīgais bieži neapzinās, ka ir kļuvis par cilvēku tirdzniecības upuri, un atsakās sadarboties ar valsts iestādēm, jo vēlas turpināt ceļu mērķa sasniegšanai. **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** a) Kam tas ir izaicinājums? *Valsts robežsardzei un cilvēku tirdzniecības upuriem.* b) Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Trešās valsts valstspiederīgais ar savu rīcību liek šķēršļus vai aizkavē cilvēku tirdzniecības gadījuma konstatēšanu un personas atpazīšanu un identificēšanu kā cilvēku tirdzniecības upuri.* c) Kāds ir apgalvojuma avots? *Valsts robežsardzes amatpersonu novērojumi.*	☒ Atpazīšana ☒ Identificēšana ☐ Aizsardzība

[130] 2020. gada izpētes darbs par saistību starp darbā pieņemšanas praksēm un cilvēku tirdzniecību darbaspēka ekspluatācijas nolūkā. - Pieejams: http://cilvektirdznieciba.lv/lv/izpetes-darbs-par-saistibu-starp-darba-pienemsanas-praksem-un-cilveku-tirdzniecibu-darbaspeka-ekspluatacijas-noluka/246.

14.b Kādi ir īpašie izaicinājumi jebkurā no iepriekš minētajiem posmiem attiecībā uz īpaši aizsargājamām personām vai patvēruma meklētājiem?

Izaicinājums	Posms
Ievainojamības stāvokļa izmantošana cilvēku tirdzniecības upuru identificēšanā ir apgrūtināta. **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** **a)** Kam tas ir izaicinājums? *Kompetentām iestādēm (policijai, prokuratūrai), tai skaitā tiesām*[131]*.* **b)** Kāpēc to uzskata par izaicinājumu? *Ievainojamības standarti (tā veidi, pakāpes) vēl tiek veidoti. Tas īpaši attiecas uz personām, kam nav ar tiesas lēmumu ierobežota rīcībspēja, vai ar ārstu komisiju noteikti garīgās attīstības traucējumi.* **c)** Kāds ir apgalvojuma avots? *Valsts policijas amatpersonas sniegta informācija.*	☐ Atpazīšana ☒ Identificēšana ☐ Aizsardzība

14.c Kādi ir īpašie izaicinājumi attiecībā uz cilvēku tirgotājiem/noziedzīgām organizācijām, kas iesaistītas cilvēku tirdzniecībā, izmantojot patvēruma procedūras citiem mērķiem?

Lūdzu, iekļaujiet vienu izaicinājumu katrā rindā

Izaicinājums
Šādus gadījumus Valsts robežsardzes un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonas nav novērojušas.

15. Kādas ir COVID-19 pandēmijas sekas uz trešo valstu valstspiederīgo – cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību?

Pašreiz Covid-19 ierobežojumu ietekme uz cilvēku tirdzniecību Latvijā nav novērota, kas var būt skaidrojams ar to, ka krasi samazinājies trešo valstu valstspiederīgo skaits saistībā ar COVID-19 ceļošanas ierobežojumiem.

16. Kādi jauni cilvēku tirdzniecības modeļi un/vai tendences ir parādījušās COVID-19 pandēmijas dēļ?

[131] izņemot Augstāko tiesu.

Ievainojamāko sabiedrības grupu sociālekonomiskais stāvoklis varētu pasliktināties, kas savukārt varētu personas spiest piekrist apšaubāmiem piedāvājumiem, tādējādi kļūstot par cilvēku tirdzniecības upuriem, piemēram, sieviešu ekspluatācija tiešsaistē, maskējot to ar legālu darbu video portālos pieaugušajiem. Varētu pieaugt personu iesaistīšana prostitūcijā, izmantojot viņu slikto finansiālo situāciju.

17. Kā Latvija ir pielāgojusi savu politiku un procedūras COVID-19 pandēmijas izaicinājumu dēļ?

Valsts policija, Rīgas pašvaldības policija un Valsts robežsardze, realizējot multidisciplināras pieejas mehānismus, pastiprināti kontrolē izklaides vietas prostitūcijas sniegšanai un citas vietas. Tā rezultātā tiek mazināti epidemioloģiskie draudi sabiedrībai un ekspluatācijas draudi pašām izklaides industrijā iesaistītām personām.

18. Runājot, par iepriekš identificētajiem izaicinājumiem, vai Latvijā ir izstrādāti konkrēti plāni vai priekšlikumi uzlabojumiem, lai tos risinātu?

Lai veiksmīgi pārvarētu šos izaicinājumus, tiek veidoti informatīvie materiāli, kas izskaidro ievainojamības fenomena būtību, kā arī materiāli par cilvēku tirdzniecības jomu. Notiek aktīva Valsts policijas un Valsts robežsardzes dalība Eiropola un FRONTEX platformās, lai veicinātu un atvieglotu tranzīta personu un tās ceļu agrīnu riska atpazīšanu un to organizatoru, un atbalstītāju saukšanu pie kriminālatbildības.

Pasākumi, lai novērstu apzinātos izaicinājumus, ir iestrādāti Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānā 2021. - 2023. gadam[132]*. Plāns aptver četras jomas – prevenciju, aizsardzību, kriminālvajāšanu un partnerību.*

19. Vai Latvija tuvākajā nākotnē paredz jaunus izaicinājumus, ņemot vērā iespējamās jaunās tendences un notikumus? ☒ Jā ☐ Nē

Turpinoties ekonomiskai krīzei kaimiņvalstīs, iespējams Latvijā palielināsies trešo valstu valstspiederīgo seksuālā ekspluatācija legālas prostitūcijas aizsegā. Līdz ar cilvēku tirdzniecības upura ievainojamības stāvokļa izmantošanas fenomena izpratnes pilnveidošanu policijas, prokuratūras un tiesu iestādēs krietni pieaugs darba ekspluatācijas un seksuālās ekspluatācijas tiešsaistē gadījumu skaits Latvijā.

[132] Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra rīkojums Nr. 690 "Par Cilvēku tirdzniecības novēršanas plānu 2021.-2023. gadam". - Latvijas Vēstnesis Nr.190, 01.10.2021. – [stājās spēkā 28.09.2021.]

20. Kāda labā prakse attiecībā uz trešo valstu valstspiederīgo - cilvēku tirdzniecības upuru atpazīšanu, identificēšanu un aizsardzību pastāv Latvijā?

Labā prakse	Posms
Valsts programmas cilvēku tirdzniecības upuriem pozitīvais aspekts ir tas, ka programmas dizains ļauj pilnvarotajām NVO izstrādāt individuālus rehabilitācijas plānus, kas iekļauj individualizētas iespējas profesionālai apmācībai un darba meklēšanai. Šo aspektu vajadzētu pastiprināt. **Tāpat atbildiet uz šādiem jautājumiem:** **d)** Kas to uzskata par labo praksi? *NVO - Biedrība "Centrs MARTA" un biedrība "Patvērums "Drošā māja"".* **e)** Kāpēc to uzskata par labo praksi? *NVO ir iespēja cilvēku tirdzniecības upurim izstrādāt individuālu palīdzības un atbalsta plānu.* **f)** Kāds ir apgalvojuma avots? *Ziņojums "Pamani atšķirību": "COALESCE" atbalstam Latvijā.*[133]*.*	☐ Atpazīšana ☐ Identificēšana ☒ Aizsardzība

[133] Ziņojums "Pamani atšķirību": "COALESCE" atbalstam Latvijā. – Pieejams: https://marta.lv/files/research/COALESCE_Zinojums_pamani_atskiribu_MARTA_LV.pdf